

Miramar

VALLDEMOSSA

Núm. 12 - Juliol - Agost - Setembre 1992

Cell Bandolet

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Telèfon 61 23 77
VALLDEMOSSA

I · M · P · R · E · N · T · A
POLITECNICA

LLIBRES I IMPRESSOS

Carrer de Can Troncoso, 3 - Tel. 71 26 60
07001 PALMA DE MALLORCA

Edicions Cort

CALLEJERO
DE
PALMA

UN INSTRUMENT NECESSARI

Carrer Can Troncoso, 3
Tel. 71 27 80 — Fax 72 00 36
07001 PALMA DE MALLORCA

COORDINACIÓ

Antònia Serrano i Darder

EQUIP DE REDACCIÓ

Antònia Maria Calafat i Rivas

Margalida Calafat i Torres

Nicolau S. Cañellas i Serrano

Rafael Estaràs i Estaràs

Miquel Joan i Salvà

Catalina Julià i Noguera

Jaume Moià i Villalonga

Joan Carles Palos i Nadal

Benigne Palos i Vadell

Miquel Ripoll i Rul_lan

Antònia Serrano i Darder

Matilde Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Darder

Sebastià Trias i Mercant

INFORMACIÓ ESPORTIVA

Bartomeu Torres i Morell

Lluís Oliver Barceló

INFORMACIÓ MUSICAL

Ramon Andreu

DIBUIX I FOTOGRAFIA

Concepció Bauçà de Mirabò

Toni Gelabert i Serrano

Joana Lladó i Vila

Josep Lladó i Vila

Miquel Massutí Pascual

Antoni Muntaner i Bujosa

Josep Antoni Serrano i Darder

Pre Bru Serrano i Torres

Joan Tortella i Araque

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

Antònia Maria Calafat i Rivas

Catalina Julià i Noguera

COL·LABORACIONS

Maria Dolors Estrades i Calafat

Jaume Miró-Granada Gelabert

Miquel Mut Fullana

Josep Nicolau i Bauzà

Tomeu Pizà Darder

Sebastià Rubí Tomàs

MAQUETACIÓ

Documenta Balear SA

IMPRESSIO

Impremta Politècnica

DIPÒSIT LEGAL

PM 761-1989

EDITORIAL.....	4
INVESTIGACIÓ	
Orígens i escuts dels llinatges de Valldemossa: Darder	5
MALALTIES I REMEIS	
Erisipela	6
LES BARRAQUES DEL TERME DE LLUCMAJOR (II)	
La barraca de carro	7
VALLDEMOSSA DINS LA MEMÒRIA DEL TEMPS	
Els primers ecologistes valldemossins i la cooperació obligada dels jurats	8
METEOROLOGIA	
Consideracions sobre el temps i el clima en relació amb Valldemossa i el seu terme municipal (I)	9
INVESTIGACIÓ	
II Centenari de la beatificació de Catalina Tomàs 1792-1992	11
Una presa de possessori a la parròquia de Valldemossa en el segle XVII	12
PATRIMONI HISTÒRICO-ARTÍSTIC	
Molins de vent a Valldemossa (i II)	15
LA VILA	
Ajuntament	18
Notícies	19
Correu	21
Bústia	22
ENTREVISTA	
Entrevista amb Joan Oliver, <i>Maneu</i>	23
MARXA JOVE!!	
Racó del jovent	27
Cròniques de na Dolores	29
LA VILA	
Imatges d'antany	32
CULTURA	
La segona llar	34
Tampoc per l'altre món les coses van gaire bé	35
Juan March Cencillo	36
Associació de Premsa Forana de Mallorca	36
Expo Sevilla 92	36
Alumnes d'Història de l'OCB	36
Llibres i revistes	37
Josep Coll Bardolet	39
El Gabinet de Terminologia: un altre servei al vostre abast	41
La veu dels nostres poetes i glosadors	43
Associació d'Amics de la Glosa	46
MÚSICA	
L'Orfeo Manresà va actuar al Palau del Rei Sanç	47
Concerts de piano a l'hotel restaurant Vistamar	47
ESPORT	
Crònica esportiva	48
Excursió amb bicicleta tot-terreny	49
Tennis	50
LA NOSTRA CUINA	
Receptes	51
ENTRETENIMENTS	
Com els nostres padrins entretenien els seus néts	51

AGRAÏMENT: L'OCB a Valldemossa agraeix profundament a l'artista pintor Josep Coll i Bardolet l'obsequi que ens ha fet de les portades de la Revista Miramar, les quals reproduïxen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

L'Ajuntament de Valldemossa ha iniciat l'expedient per donar el nom del fill adoptiu de Valldemossa, Josep Coll i Bardolet, a un carrer de la vila.

És aquesta una bona idea a la qual ens volem adherir i a la qual volem donar tot el nostre suport.

Els nostres paisatges, els nostres balls, les nostres flors, els nostres carrers, la nostra llum, el nostre cel i la nostra mar, tota la nostra vila es troba espargida arreu del món. Molts han estat els pintors que ho han fet, però és difícil de superar la manera amb què ho ha fet Coll i Bardolet, amb la constància, amb l'entrega i amb la fidelitat al poble que el va adoptar. Ell

ha estès la seva obra, ha fet arribar a tots els indrets del món el seu art, que és un simfonia d'homenatge a la nostra terra.

Fundador i organitzador durant vint anys dels concerts al Torrent de Pareis. Enamorat d'aquesta terra, va regalar a Mallorca una part molt important de la seva obra que està dipositada al Museu de Lluc. Posseeix, entre d'altres distincions, la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Coll i Bardolet, malgrat ser nadiu de Campdevàrol, és ja valldemossí i porta el nostre

poble al cor, l'estima i ho demostra. Des de sempre s'ha preocupat per la seva cultura i pel seu entorn.

És present a la nostra revista, a la qual ha donat des de la seva fundació un important i desinteressat suport moral i material.

Creim que és un bon moment per donar als carrers valldemossins el nom de persones que, com ha fet Josep Coll i Bardolet, han dedicat part de la seva vida a estimar i a donar a conèixer al món el nostre poble, la nostra illa, la nostra cultura.

 **AUTOCARS
UNIBUS**

- Autocars de gran confort
- Aire acondicionat
- Totes les capacitats

Gremi de Fusters, 11. Edifici Urbis
Tels. 29 07 35 - 75 41 36
Fax 20 41 58 - Tlx. 69100
07009 Palma de Mallorca

Orígens i escuts dels llinatges de Valldemossa

DARDER

Del substantiu darder, ofici: el que feia dards i així mateix el que els llançava.

D'aquest llinatge tenim molt poca documentació a Mallorca de l'època de la conquesta catalana i ni tan sols dels segles posteriors. La referència més antiga és dels benefactors de la Cartoixa de l'any 1454. Es tracta de madò Dardera i mossèn Nicolau Darder, els qual figuren en el famós quadre de la fundació cartoixana, obra de Manuel Ferrando i actualment exposat al Museu de Mallorca.

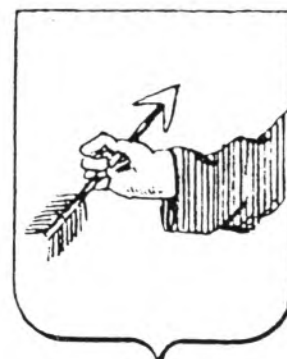
Pel que fa als Darder de Valldemossa, en la relació "Homes i armes" de l'any 1515 no hi apareix cap valldemossí amb aquest llinatge però sí en el segon tom de batiments de la Biblioteca Diocesana en el qual figuren les dates de naixement dels sis fills de Gabriel Darder i la seva esposa Chatalina, que són: Catarina, nascuda el 25-III-1567, Gabriel, que fou teixidor, nat el 2-XII-1570,

Antoni, nat el 7-I-1574, Joan, nat el 2-II-1577, Jaume, nat el 5-XI-1579 i Joana, nascuda el 23-XI-1583. En l'estimació dels béns de Gabriel, aquests foren valorats en noranta lliures.

Segons veim al llibre *Crònica valldemossina del siglo XVII*, de Joan Muntaner Bujosa, en 1658 mor ajusticiat a la forca, a Valldemossa, Gabriel Darder, *Beu*.

Del temps de les germanies tenim Jaume Darder, de Porreres, al qual el 17-VI-1523 ajusticiaren, arrossegaren i esquarteraren com un dels agermanats, per ordre del Capità General de Mallorca i Virrei Miguel de Gurrea.

Cal destacar un polític mallorquí d'aquest segle que també portà aquest llinatge: es tracta d'Emili Darder i Cànaves (Ciutat de Mallorca, 1895-1937). Metge i polític. Llicenciat en Medicina a Barcelona el 1915, fou membre fundador de l'Associació per la Cultura de Mallorca i la va presidir

DARDER

Una mà portant un dard en camp d'argent.

del 1925 al 1931. S'integrà a l'Acció Republicana de Mallorca i després de la creació d'Esquerra Republicana de les Balears (abril de 1934) formà part del consell regional. Fou regidor del primer ajuntament republicà i patrocinà el projecte general de construccions escolars i el pla de reorganització dels serveis sanitaris municipals. Elegit batlle de Palma en dues ocasions (octubre de 1933 i febrer de 1936). Pel juliol d'aquest darrer any fou detingut, processat i condemnat a mort per un tribunal militar. Fou executat el 24 de febrer de 1937. (GEC).

Miquel Ripoll i Rul·lan

PANADERIA
Y
PASTELERIA

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

PER A GATONS I COQUES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Tel. 61 21 56
Tel. 61 22 47

ERISIPELA

- Erisipela.

Malaltia infecciosa de la pell, d'assentament inicial subcutani, deguda al *Streptococcus pyrogenes*, que es presenta amb caràcters d'inflamació i d'enrogiment de la zona afectada i acompanyada de febre.

En cap moment recomanem els remeis que oferim, només volem donar a conèixer com era la medicina popular i què s'usava per guarir una sèrie de malalties.

La ciència del poble dona aquests remeis per guarir l'erisipela:

- Fer arribar al malalt el fum de l'encens i després que s'han fumats bé, es recobreixen les parts malaltes amb un pedaç de llana.

- Sembrar en un cossioli ceba marina (*Urginea maritima*) i posar-lo sota el llit de la persona propensa a tenir erisipela fa que arribi a no tenir-ne.

- Portar una castanya borda a la butxaca.

La castanya borda és el fruit amarg del castanyer d'Índia (*Aesculus hippocastanum*). Les castanyes d'Índia han tingut a Palma un crèdit que molts de metges consideren immerescut. Algú ha assegurat que deixen anar emanacions radioactives. A principis dels anys quaranta hi havia un capellà que anava a Valldemossa a recollir les castanyes que queien dels castanyers bords que encara avui en dia hi ha al carrer d'Uetam del poble. Féu coneixença amb la meua família, (el seu germà treballava amb el meu pare) i ells li enviaven les castanyes, fent paquets diferents segons el dia que havien estat recollides: dilluns, dimarts, etc.. Després ell capolava les castanyes i

les posava dintre d'unes bossetes que deia que anaven bé per guarir les morenes.

- Preparar un emplastre amb fulles de ruda (*Ruta chalepensis*) ben capolades dins un morter i amb blanc d'ou.

Amb una espàtula s'unta un drap fi d'aquesta pasta i es posa sobre l'erisipela.

Hi ha unes 1600 espècies de ruda. També s'anomena maria pudenta i herba de bruixa, puix es creu que les bruixes es valen de la ruda per a moltes de llurs males arts. Si se'n beu aigua fa venir més aviat la regla a les dones i fins i tot pot fer avortar, per això les dones embarassades no l'han d'usar mai, ni en ús intern ni en l'extern.

- Van bé les llepades de tortuga.

- Passar per damunt el mal una tortuga viva.

- Posar una tortuga sota el llit.

- S'obre pel mig una fulla de figuera de moro (*Opuntia ficus-indica*), s'omple de sucre roig i s'hi tira un raig d'oli i es penja a qualsevol indret on no li toqui l'aire; la fulla destil·la un suc que es recull dintre una tassa i se n'unta l'erisipela.

- Dibuixar en un paper les quatre lletres de la creu de Crist, INRI, i aplicar-lo al mal.

- Es fa un tall a la cresta d'una gallina i amb la sang s'unta l'erisipela.

ORACIÓ REMEIERA

Erisipela jo et conjuro
en nom de Déu,
sant Bartomeu
i sant Marçal,
que per fora ni per dins
no puguis fer mal;
desipela, quedes conjurada,
com Crist crucificat.

Cal dir-la tres vegades, juntament amb tres parenostres a la Santíssima Trinitat.

Aquesta és una petita mostra, ja que els remeis emprats pels nostres avantpassats per guarir l'erisipela són més nombrosos. Els que us oferesc avui, a més dels que hem trobats per versió directa, els hem recollit de l'Arxiduc Lluís Salvador, d'Amades i de Lluís Ripoll.

Matilde Serrano i Darder
Dibuix: Toni Gelabert

LES BARRAQUES DEL TERME DE LLUCMAJOR (II)

LA BARRACA DE CARRO

Aquestes barraques són molt semblants a les que anomenem de roter de brancam, però són de construcció més recent. Són més freqüents i se solen veure al voltant del poble o aferrades a casetes de fora vila. Es diferencien de les de roter perquè el portal és tota l'obertura d'una cara de la barraca. Aquest portal s'empra per poder-hi entrar el carro per tal de guardar-lo de les brusques. Això és el que els dóna el nom. La mateixa barraca té un lloc per posar-hi la bèstia. Al fons de la barraca, a certa altura hi ha dues menjadores o una de grossa amb separacions. Alguns pics les menjadores apareixen dins la paret. En conseqüència, no s'utilitzava d'habitable per als humans, més que per fugir de les pluges de l'hivern o de les soellades dels mesos de juliol i agost.

Dins el grup de barraques de carro hi trobam diferències. Per això podem dividir-les en:

- Barraques de carro amb sòtil de lloses. És la típica i primitiva barraca amb branques i soques que van d'una banda a l'altra de la barraca, les quals s'aguanten damunt la travessera llarga. Aquesta és ajudada per una altra travessera que va per curt, que fa la funció de la cara que li falta.

- Barraques de carro amb sòtil de rodones. Destaquen per la seva cobertura o sòtil anomenat amb punxa i construït per unes grans pedres de marès avui no obtenibles en el mercat. Les rodones estan clavades dins les parets i van d'una banda a l'altra de la barraca formant un angle. Les rodones estan afegides per una pasta que tapa les unions.

- Barraques de carro amb sòtil de mitjans. Tenen les parets de pedra, però el sòtil és de mitjans més petits que en el cas anterior. S'han d'unir amb ciment. Molts de pics per no fer-la fràgil allargaven les ales del sòtil i posaven una tira de mitjans enmig que li feia perdre altària i guanyar consistència.

- Barraques de carro amb sòtil de rodones coronades. Destaquen pel seu sòtil de mitjans que formen així una volta de mig canó. Damunt s'hi posa una capa de ciment mallorquí perquè no hi passi l'aigua. Aquestes barraques són les millors per recollir l'aigua de pluja.

Moltes d'aquestes barraques han estat transformades posteriorment en casetes afegint una paret de marès a la cara que falta amb un finestró i una porta. D'aquesta manera, el carro ja no pot entrar dins la barraca i aquesta perd la seva antiga funció. Aquesta transformació la converteix en l'antecessora de les casetes; no tenen un nom clar, almanco nosaltres no l'hem trobat. De vegades els diuen barraques, d'altres barraquetes o casetes...

Aquestes construccions són més modernes que les barraques de roter, però fan la mateixa funció. A diferència de les rotes, estan situades en porcions de terra que són propietat de qui les treballa. Algunes d'aquestes barraques ja tenen canalitzada l'aigua, que va dins una petita cisterna situada al costat. Dins les transformacions que s'hi han fet cal destacar una petita foganya al racó, endinsades dins la paret per posar-hi objectes, estaves a les parets per penjar-hi coses, tot preparat per a les

comoditats dels foraviler al qual ha tocat viure-hi.

Hem trobat un tipus de construcció que no sabem si l'hem d'incloure dins les barraques o les casetes. És de planta rectangular, de paret seca a tres de les seves cares i amb una finestra molt estreta. El terrat duu un poc d'inclinació perquè l'aigua no s'aturi i faci goteres. Per dedins és de volta de mig canó, feta del més fi pedreny de Galdent, digne de la més noble casa.

Aquí acabam tot el que hem investigat sobre les barraques i que us hem ofert a través d'un article en el qual per força hem generalitzat molt. Com a conclusió basta dir: -No hi ha dues barraques iguals i cada una és més maca que l'altra.

Sebastià Rubí i Tomàs
Miquel Mut i Fullana

Sa Comuna
i l'eix s'Estret - Son Ferrandell

A la revista anterior sortiren unes errates que corregim perquè són termes científics.

Diu:
Ha de dir:

Brassica-Helichryson rupestris
Brassico-Helichryson rupestris
Hippocrepidum balearici
Hippocrepidum balearicae
Bupleurum barceloni
Bupleurum barceloi
Crateagus monogyna
Crataegus monogyna
Dorycnium pentaphyllum
Dorycnium pentaphyllum

La vila i la gent (7)

ELS PRIMERS ECOLOGISTES VALLDEMOSSINS I LA COOPERACIÓ OBLIGADA DELS JURATS

El fet és que a Mallorca construïen vaixells amb la fusta que treien de les alzines de Valldemossa. Un dia i un altre, un any i un altre any, la deforestació començava a ser preocupant. Alguns valldemossins, en veure el bosc que minvava i el nostre paisatge que estava en perill, s'adreçaren al virrei en demanda d'ajuda. El virrei comprovà que la raó els vessava, prohibí la tala indiscriminada de les alzines, distribuï l'a-

portació de la fusta entre la resta de viles de la Serra i féu responsables el batle i els jurats de la vila de la protecció del nostre alzinar. Els nostres avantpassats del segle XIV salvaren el bosc, salvaren el paisatge. I ara? Diu el decret del virrei:

"Huc de Anglasola, cavaller del molt alt senyor Rey, Consaller e Camarlenc e per aquell mateix senyor virey (...) Per part de alguns singulars de dita perròquia de Valldemussa del

dit regne, es stat devant nos humildement exposat que com la ciutat de Mallorques se fan Galera o Galleres a servei del senyor Rey (...) sa acostuma trametra lo mestre de la dita Galera o Galleres (...) a la dita perròquia de Valldemussa per tallar fusta de alzines per fer la dita Galera o Galleres; que aquesta fusta que tallen en evident dempnatge e perjudici no poch gran de la dita perròquia e dels singulars de aquella, e dels bastiars, les quals tenen en la dita perròquia, majorment com de semblants fustes de alzines se puschen tallar e haver no tan solament de la dita perròquia de Vallde-

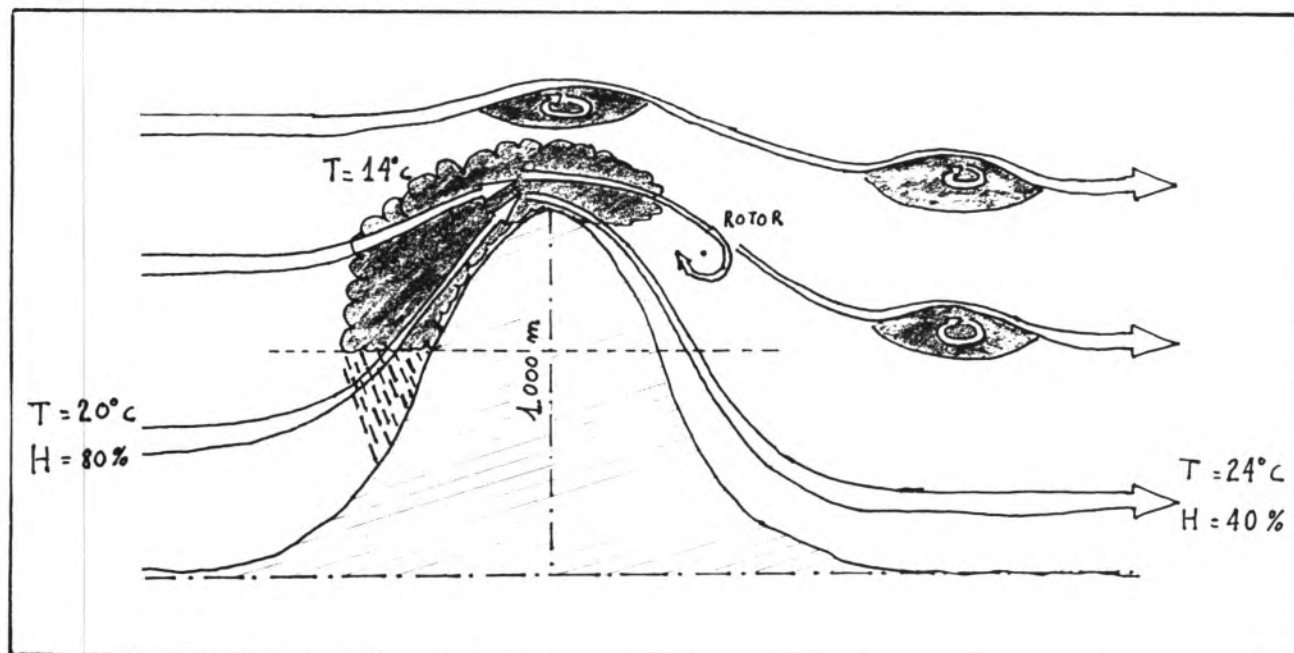
mussa, més encara de les perròquies de Bunyola, Asporles, Puigpunyent, Selva, Campanet, Pollensa i Uyalfas; perquè han suplicat a nos humilment que sobre les dites coses deguessem provehir de remei covinent. E nos vayets la dita suplicació esser justa e consonant a rahó, havem provehyt e ordonat que si avant si per manament del dit senyos Rey, o per requesta dels jurats de la universitat del regna de Mallorques, o en altra manera se hauran a fer galera o galleres, que la fusta de les alzines qui a tallar se hauran per fer aquella o aqueles, sa tall e tallar se haja no tan solament de les alzines de la dita perròquia de Valldemussa, mes encara de les altres desus dites perròquies, segons més o menys a porrata de perròquies, e que lo tallament de les dites alzines, sia present lo batle de les dites perròquies ensemps ab dos jurats de aquelles, per tall; que lo dit batle e jurats sian aquí per veura si en tallar les dites alzines seria gran dempnatge dela dita perròquia (...) manant espresament a vosaltres (...), sots pena de M morabatins d'or al fisch del senyor Rey, si contraferets, aplicadors, que la dita present nostra ordinació e provició de qui avant no vengats ni per los mestres de les dites galleres contravenir perimetrats en alguna manera. Dade en Mallorques sots lo sagell de nostro offici a XX dies de novembre en l'any de la Nat. de nostro Senyor MCCCXCVII."

Dibuix de Maria Valquiria Ortuño premiat al Concurs Pancaritat 92

Sebastià Trias Mercant

Consideracions sobre el temps i el clima en relació amb Valldemossa i el terme municipal (II)

Dibuix de Joan Tortella

Crec que és inútil explicar als habitants de Valldemossa com és la variadíssima topografia del seu terme municipal, que presenta unes grans diferències d'altituds -des del nivell de la mar fins als 900 metres- com també orientacions molt diverses dels seus terrenys. Però en fer aquestes consideracions que intenten relacionar "temps" i "clima" amb "topografia" hem de sistematitzar. Davant un bon mapa, per exemple els fulls 670-III i 670-IV del Mapa Topogràfic Nacional, a escala 1:25.000, podem establir clarament que la carretera de Palma a Valldemossa per una banda i les de Valldemossa a Banyalbufar i a Deià per l'altra assenyalen i separen les principals serralades del terme.

Si ens situam aproximadament al centre de la vila, l'horitzó és interromput des del nord-oest al nord-est, per damunt de la cota de 500 m per l'elevació de Na Torta (737 m), per la Talaia Vella amb el Pouet (858 m) i Veià (871 m), per les Fontanelles (874 m) i pel pla dels Aritges que, rere els Cairats, ens duu al cim del Teix (1.062 m), ja dins el terme de Deià. La vista s'allarga una mica cap al comellar que s'estén des de la Coma, un poc cap a amunt, però ensopegam tot d'una amb la moleta de Pastoritx (752 m), que queda just a llevant de la vila. Encara que des d'aquesta moleta el terreny baixa cap al sud fins a cotes de 300 m, trobam de seguida Na Fàtima (652 m), que, amb el puig dels Frares (509 m) i el

de les Fites (416 m) i algun altre de més baix, forma el flanc oriental que protegeix el llit del torrent d'Avall, que corre paral·lel al camí de Palma. Tot aquest sistema muntanyós queda a l'est o al nord de la línia que traça el camí que, des de Palma, entre Can Saleta i Son Maixella, passant per Valldemossa, ens duu fins a Ca Madò Pilla i Miramar. Però resulta que a l'altra banda passa el mateix: al sud-oest i al sud del poble ensopegam tot d'una amb la Comuna (709 m), que, juntament amb el puig dels Boixos, constitueix la base de l'extensa mola de Son Pacs, que pel vessant sud delimita el terme de Valldemossa. I entre tots dos sistemes, queda Valldemossa, i més al sud, les terres més baixes que s'estenen entre la Baduia

i Son Verí; per totes s'allarga la vista, encara més des de l'Estret fins a Son Puig. I a totes aquestes àmplies zones el vent corre bé, torçant i retorçant la direcció segons les irregularitats del terreny.

Un altre aspecte topogràfic que no podem oblidar per la importància que té en meteorologia és el terreny situat a ponent de la carretera que uneix Nova Valldemossa, al peu del coll d'en Claret (561 m), amb Miramar, per Son Ferrandell, el Pla del Rei i Son Galceran; terreny que, des de la cota mitjana aproximada dels 400 m, "cau" cap a la mar per un pendent fort, solcat per alguns comellars, en especial pel bell i estens comellar de la Marina.

Per què la topografia té tanta influència sobre el "temps" i el "clima"? Per causes molt diverses, algunes de les quals encara no són totalment conegudes. Això ha fet que els meteoròlegs hagin estudiat detalladament l'efecte de les serralades sobre el flux d'aire que les ataca. Recordem els experiments ALPEX i PIREX, programes internacionals patrocinats per organismes científics com ara la Organització Meteorològica Mundial (OMM), duts a terme amb molts de mitjans materials i de persones. A l'ALPEX, és a dir,

l'experiment dels Alps, i al PIREX, l'experiment dels Pirineus, hi ha hagut una intervenció important de científics espanyols i, en particular, del Centre Meteorològic de les Balears. Ja que tots dos sistemes contribueixen de manera decisiva a formar ciclons a la Mediterrània occidental, gairebé al centre de la qual són les Balears, els coneixements sorgits d'aquestes investigacions resulten fonamentals per a nosaltres.

Les condicions de pressió, temperatura i humitat d'una massa d'aire que mentre es desplaça ataca una muntanya -el vent- són alterades profundament per la muntanya. A més, un vent que remunta o envolta una serralada passa de tenir un moviment rectilini a fer remolins, vòrtexs, bé en un pla vertical, bé en plans horitzontals, per exemple, ciclons a sotavent i anticiclons a sobrevent.

Elementalment, podem considerar un exemple de modificacions de la temperatura i la humitat d'un vent que ataca una muntanya. Per exemple, si un vent suficientment fort, la temperatura del qual és de 20° C i la humitat relativa del qual és del 80%, puja a una muntanya de 1.000 m, per exemple, la temperatura

disminueix 0,5° cada 100 m, en arribar al cim s'haurà refredat 6°, tindrà 14° de temperatura. Abans, un poc més amunt de la meitat de la pujada, l'aire estarà saturat, es formarà la condensació, el núvols i hi haurà pluja a sobrevent. En sobrepassar el cim i baixar, haurà perdut humitat i l'aire, gairebé sec, s'encalenta 1° per cada 100 m de descens. En arribar a un nivell semblant al nivell en què havia començat a pujar, s'haurà encalentit 10°: ara tindrà una temperatura de 24°. El resultat de la pujada és un encalentiment i un assecament de l'aire, els núvols desapareixeran de la banda de sotavent. El cel, d'un blau molt intens, presentarà grans clarianes. Es podrà veure un altre tipus de níguls, més alts i molt blancs, lenticulars, produïts pels moviments verticals que la muntanya ha originat a la part superior del corrent d'aire. El fregament que produeix la muntanya en l'aire produirà remolins, els rotors, tan perillosos per a la navegació aèria.

Es Patró Jaume

Via Blanquerna, 1
Tel. Patisserie 61 25 20
VALLDEMOSSA - MALLORCA

SUPERMERCAT VALLDEMOSSA

C/ Marqués de Vivot, 5
VALLDEMOSSA

Tel. 61 25 68
Fax: 61 23 12

II CENTENARI DE LA BEATIFICACIÓ DE CATALINA TOMÀS 1792-1992

Fotografia cedida per Joana Lladó Vila

És inquestionable que la beatificació de Catalina Tomàs va comoure l'església i el poble mallorquí. Prova d'això és que encara avui en dia, més de seixanta després de la canonització, Santa Catalina Tomàs continua essent la Beata.

El papa Pius VI va expedir el breu de beatificació el 3 d'agost de 1792 i el dia 12 del mateix mes i any tingué lloc la solemne beatificació.

A la façana exterior de Sant Pere lluí l'estendard representant la Beata a la glòria, envoltada d'àngels i serafins.

Damunt la porta principal, hi havia un quadre que representava la Beata a la plaça del Mercat de Ciutat,

quan no havia aconseguit que l'admetessin a cap convent. Les portes de la Basílica estaven adornades amb dues pancartes que portaven dos versicles del Psalm setanta-dosè. L'interior de la basílica estava profusament decorat amb el medalló de la Beata guarnit amb assussenes i torxes, dos medallons més i tres quadres que representaven miracles de Catalina Tomàs -les curacions del nin Joan Colom, de la monja Sor Coloma Amengual, de Magdalena Bosch i de Joan Calafat; grans quantitats de domassos, pintures i vuit-cents trenta ciris i torxes feien que Sant Pere resplandís.

Els actes, concorregudíssims, consistiren en una missa pontifical el matí i les vespres cantades, el rosari, les oracions, un jubileu que es guanyava a Roma aquell dia, i, per acabar, la benedicció amb el Santíssim Sagrament.

El Papa, segons el costum, va rebre de mans del postulant, el senyor Fèlix Lobo, un ram de flors, una vida de la Beata i una pintura de Josep Cades que representava Catalina Tomàs resant a Son Gallard mentre un àngel li guardava el ramat.

El dissabte dia 8 de setembre de matinada va arribar a Palma, via Sóller, el breu de la Beatificació, que

fou anunciat immediatament mitjançant el repicar general de campanes.

L'exterior i l'interior del temple de Santa Magdalena fou adornat, il·luminat i decorat esplèndidament.

Es va elegir el 20 d'octubre per obrir el culte de la nova Beata a l'illa. Entrada la nit, després de repicar les campanes, s'encengué la major il·luminació que mai no s'havia vist a Palma. La ciutat replandia. Segons un ban del batle, havia de durar tres nits, però els ciutadans ho feren durar sis i fins i tot set nits.

El dia 21 l'Ajuntament celebrà la seva festa i cantà de pontifical Antoni Despuig, bisbe d'Oriola.

Cal destacar les diverses visites nocturnes al sepulcre de la Beata de comunitats religioses, gremis d'artisans, etc., els quals protaven estendards, corones, ciris i música.

Totes les esglésies de Mallorca feren festes solemníssimes però, com és normal, Valldemossa es va distingir. Els dies 13 i 14 d'agost de 1793 se celebraren les solemnitats a Valldemossa, el mateix poble que havia vist néixer i créixer la Beata, al mateix temple on Catalina Tomàs havia rebut el baptisme, presidint el Sant Crist davant el qual ella havia orat en tantes ocasions... El rector de Felanitx, Antoni Roig, féu l'homilia en mallorquí, que fou impresa juntament amb tres sermons fets -en castellà- a Ciutat, per Leonardo Soler, Fra Gabriel Mestre i Fra Manuel de Mallorca.

Agraïment: Al prevere Antoni R. Cano Oléo, pel seu ajut.

Bibliografia: *Vida de la Beata* del Cardenal Despuig.

Capítol V. Original de Mn. Josep Barberí, que l'afegí al llibre del Cardenal.

UNA PRESA DE POSSESSORI A LA PARRÒQUIA DE VALDEMOSA EN EL SEGLE XVII

Per llarg temps en els pobles de Mallorca la vida política i social estigué orientada per dos petits personatges: el rector i el batlle. En certs casos s'hi mesclava un tercer, un dels senyors que tenia allà prop alguna possessió important en la qual treballaven molts dels veïns, i que tenia a la capital de l'illa influència suficient per determinar el nomenament d'aquelles autoritats.

En el cas de Valldemossa, el tercer poder seria el Prior de Cartoixa. Emperò al cap i a la fi, la tònica de la vida ordinària la donaven aquells dos personatges, el batlle i el rector.

Per això sempre ha de ser interessant per als estudiosos qualsevol notícia referent a algun d'aquells homes que dirigiren la vida ordinària del poble, ja que suposa una petita part de la seva història.

El valuós dipòsit de documentació que, amb gest senyorial, la noble Casa Gual de Torrella acaba de traslladar a l'Arxiu del Regne de Mallorca ens proporciona l'oportunitat de diverses dades referents a un dels preveres que ocuparen durant el segle XVII la rectoria de Valldemossa, del seu nomenament i de la presa de possessori. Es tracta del rector mossèn Nicolau Orlandis.

Un rescripte expedit a Roma el dia 23 d'abril de 1638, any quinze del pontificat del papa Urbà VIII, es dirigeix a aquell sacerdot per comunicar-li que ha estat acceptat per rector de la parròquia:

"...Al dilecte fill Nicolau Orlandis, Rector de l'església de Valldemossa: Els mèrits de lletres,

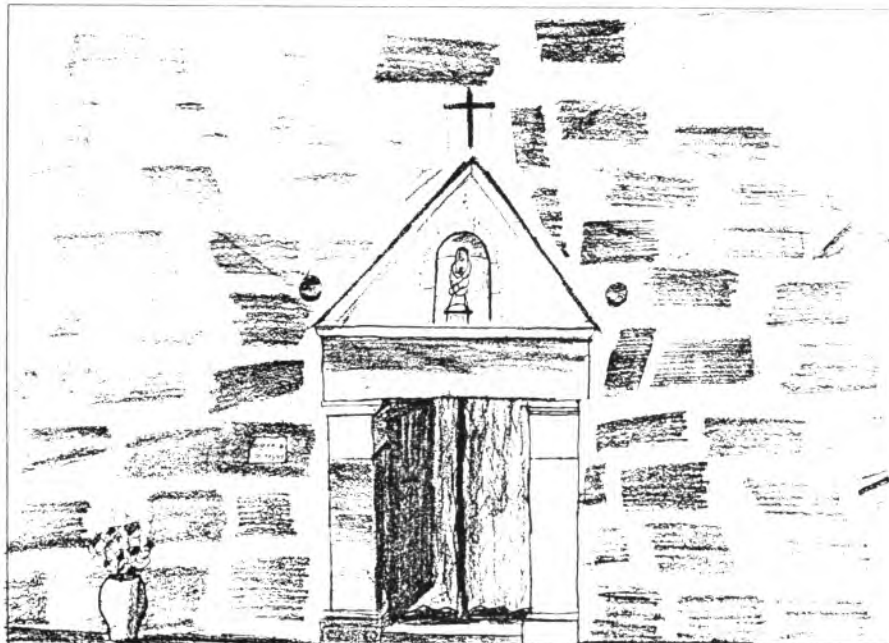
de ciència i d'altres qualitats lloables de probitat i de virtuts per les quals haveu estat recomanat per testimonis dignes de fe, nos indueixen a concedir-vos gràcies amb generositat.

Per tant, després que l'Església parroquial de la vila de Valldemossa, a la diòcesi de Mallorca, que posseïa Joan Bennàsser, a la seva mort ocorreguda el dia sisè de setembre de l'any del Senyor de mil sis-cents trenta-sis, havia quedat vacant i ningú havia disposat d'ella, hem volgut fer-vos-ne gràcia a vos, que en el concurs fallat pels examinadors delegats del Sínodo Diocesà heu estat considerat com el més apte, segons el testimoni presentat per l'Ordinari, en el qual consta de la vostra vida, costums i idoneïtat." (1)

Aquella concessió pontifícia havia arribat a Mallorca en una transcripció feta per un tal Jaume Morer, resident a Roma i notari públic per autoritat apostòlica.

Provist d'aquest pergami, l'agraciat es dirigí tot gloriós al Palau Episcopal per demanar l'execució del rescripte vengut de la Santa Seu. Els actes que llavors es realitzaren els trobam en un altre document que, a la lletra, traduïm del llatí:

"En nom del Senyor. Sàpien tots com l'any de la Nativitat del Senyor mil sis-cents trenta-vuit, dia 21 del mes de juny, a davant mi, Bartomeu Ferro, escrivà i notari públic de la Cúria de l'Església de Mallorca, i estant en ella personalment, vingué i comparegué el Rnd. Nicolau Orlandis, prevere i Doctor en Teologia, portant en les seves mans unes pat-

Dibuix de Biel Genovart

ents escrites, en pergamí, senceres, no adulterades, ni mutilades, ni en cap part sospitosa de falsedat, sinó exemptes de tota tara, despatxades segons costum de la Cúria Romana en la Dataria de Roma, en Sant Pere, l'any de l'Encarnació del Senyor mil sis-cents trenta-set, dia nou de febrer, any quinzè del pontificat del nostre Senyor per la divina providència Papa Urbà VIII, i a la presència per testimoni del Rnd. Onofre Terrés, prevere, i de Joan Antoni Mesquida, notari apostòlic, em lliurà les dites lletres apostòliques requerint-me que jo les llegís i les presentàs a l'ltre. i molt

Rnd. Sr. Marc Tallada, Dr. Vicari General i oficial de l'Illm. i Rdm. Bisbe de la Diòcesi, jutge executor, juntament amb les lletres ja esmentades.

En virtut de tal requeriment, jo el notari predit, en el dia i anys predits, prenent dites lletres, vaig anar al dit Vicari General, el qual vaig trobar en la seva pròpia habitació, i li vaig llegir i presentar dites lletres apostòliques. El qual, una vegada assabentat del tenor d'elles, es va mostrar prompte i disposat a posar-les en execució i m'encomanà el lliurament d'aquest possessori estant presents els dits testimonis.

I en arribar el dia vint-i-dos dels predits mes i any, jo el notari predit, en nom del Senyor i per mitjà del discret Joan Antoni Mesquida, delegat meu en virtut de la dita comissió en dita Església de Valldemossa, vaig donar possessori real, corporal i actual de la dita Església parroquial i dels seus drets i pertinences al Rnd. Dr. Nicolau Orlandis, en persona del Rnd. Pere Fiol, Vicari i llegítim procurador seu segons consta en les Actes del notari infrascrit, per l'entrada de la mateixa porta, tocar-ne la baula, pel girament de les estovalles de l'Altar major, fent-hi el senyal de la Santa

Creu i besant-la reverentment, obrint el sagrari i les fonts baptismals, entrant a la sagristia i tocant les seves vestidures, els seus ornaments i objectes, tocant els llibres i seient a la càtedra on sol seure el rector, tocant les campanes i altres coses a fi de prendre'n possessori; i llavors anant per les entrades de les cases de la dita Església parroquial, obrint i tancant les portes sense que ningú no li fes el contrari: estant presents com a testimonis l'honor Gregori Calafat, Batlle de la dita vila, i Pere Torres, Jurat.

De les quals coses el Rnd. Nicolau Orlandis, per mitjà del dit

Marquès de Vivot
Telèfon 61 25 42
VALLDEMOSSA

procurador seu, va requerir que es fes acta, estant presents els dits testimonis.”

El document escrit per una altra ploma va després refrendat pel segell i la signatura del notari Baromeu Ferro. (2)

La rectoria que havia obtingut mossèn Orlandis significava per a un eclesiàstic d'aquell temps una prebenda ben avantatjosa. Valldemossa, llavors com ara, per a un viatger que hi arribava per primera volta oferia la visió d'un paradís encantat, amb muntanyes vestides d'oliveres i d'alzinars, amb horts plens de verdor i de fruita. La seva parròquia no era de les que es fundaren tot d'una després de la Reconquesta, però tenia el prestigi i els beneficis de l'antigor. L'any 1385 el bisbe fra Pere de Cima ja la posà entre les trenta-quatre de convocades pel Sínode Diocesà. (3) Els seus habitants -si treim una mitja entre els 1996 que es calculen per a l'any 1586 i els 2291 del cens de 1784- en temps del rector Orlandis podrien ser uns 2143. I les primícies que donava la parròquia a principis del segle XVIII pujaven a unes mil lliures. (4)

Mossèn Orlandis gaudí pacíficament de la rectoria fins a l'any 1644, en què havia demanat el trasllat a la ciutat de Palma. La resposta que li donen a Roma a la seva instància fa entendre que hi feia bona feina, i que abans d'enviar-la havia trobat dos

beneficis eclesiàstics que li assegurarien la vida. Emperò resultava que dits beneficis no donaven anualment més de vint-i-quatre ducats d'or, amb els quals no hi havia abastament per satisfer unes càrregues que anaven anexas al trasllat.

Per això, atenent benigne la seva petició, el papa Innocenci X, que aquell mateix any acabava de succeir Urbà VIII, li respon que, en atenció als mèrits que havia contret al front d'aquella parròquia, i volent que no sofrís pèrdua amb motiu d'una renúncia que espontàniament havia presentada, l'absol de la paga dels dos-cents escuts que s'havien de satisfer durant el primer any de gaudir els nous beneficis i de qualsevol altre impost, actual o possible, fins i tot del que hi havia per fer la reparació de la fàbrica de la Basílica del Príncep dels Apòstols a Roma, i el de la creuada per a la defensa de la fe catòlica. (5)

No consten en aquest document pontifici, l'única font d'informació que tenim, quins motius tendria mossèn Orlandis per voler deixar una prebenda tan desitjada. Per tant, seria temerari exposar-los.

Però es pot tenir en compte que Valldemossa era en aquell temps una població d'accés bastant enutjós per manca d'un bon camí de carro i, a més, que a un ciutadà com sembla que era mossèn Orlandis l'estirava la vida rumbosa de l'aristocràcia a la capital, on hi havia moltes comoditats

totalment desconegudes als pobles. I encara ens podríem fer una pregunta:

En aquella època eren molt freqüents les notícies de pirates turcs o algerins que sense parar enrevoltaven l'illa de Mallorca com esbarts de falcons un colomer, i que de tant en quant feien un desembarc en un punt o l'altre de la costa com llops carnícers, causant terribles destrosses i emportant-se presoners tots els habitants que podien agafar.

Precisament dia 9 de juny de 1643 havien desembarcat a Andratx quatre-cents algerins i se n'havien dut captives moltes persones. Al capità de les tropes mallorquines li havien mort el cavall i llavors se l'endugueren presoner i hagué de ser rescatat pel preu exorbitant de 1500 reals de vuit. Aquest capità era el senyor Jordi Orlandis, potser parent del rector de Valldemossa. Si fos així, ¿no podria ser aquest fet l'impacte que decidí mossèn Nicolau a demanar el trasllat a Palma, ciutat voltada de murades i amb tropes ben armades per a la defensa?

Josep Nicolau i Bauzá

(1) Arxiu Regne Mallorca. Arxiu Torrella, II, 528. Extractat.

(2) Id. id., 529.

(3) XAMENA, P.; RIERA, F. *Història de l'Església a Mallorca*. P. 81.

(4) Id. id. P. 131 i 189.

(5) Arxiu Regne Mallorca. Ib. 530.

Dibuix de Biel Genovart premiat al Concurs Pancaritat 92

amb el suport de

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

MOLINS DE VENT

A VALLDEMOSSA (i II)

INVENTARI

A Valldemossa hem localitzat sis molins de vent fariners (VF) i dos d'aiguaders (VA). Cap d'ells no apareix anomenat als Stims de 1578, 1637, 1671 i 1703. Jeroni Berard (1789) diu que sols n'hi ha un d'abandonat (el de la Beata). L'Arxiduc no en comptabilitza cap en funcionament (c. 1880).

Els molins localitzats són:

VF-1. Molí de Son Mas (Es Camp Redó)

Torre de molí tota sola, coberta per teulada a un vessant. Està damunt una petita mota natural. Torre ampla construïda amb pedra. No queden restes de maquinària ni de velam. Té una porta a la planta baixa, dues a l'alçada del primer pis i un finestró a dalt de tot. Resta la meitat de l'escala de caragol. No hi ha restes dels pisos superiors. No té cap element decoratiu. S'usa com a caseta d'eines. Dimensions: Altura: 7 m. Diàmetre: 4,40 m.

VF-2. Molí de la Beata

Es troba damunt un pujol anomenat es Molinet de la Beata. La tradició diu que era del padrí de la Beata. És una torre de molí tota sola, ampla, coberta per una terrassa. Construïda amb pedra. No queden restes de maquinària ni de velam. Té una porta d'accés i una finestreta a dalt. Escala de caragol de fusta. No hi ha cap pis intermig. No hi ha cap element decoratiu. No té cap ús.

L'envelador quedava definit en part per la superfície del pujol i en

part per la coberta d'una barraca suportada per les parets del pujol i coberta amb volta. La volta està oberta i a punt de caure.

Pertanyia a Cartoixa, fou construït el 1761, per substituir el molí vell. La torre del molí amb el seu capell, però sense antenada visible, apareix a la vista de Valldemossa del plànol del Cardenal Despuig (1784), i Berard, a la mateixa època (1789), ens diu que està abandonat. L'Arxiduc el va trobar en ruïnes (c. 1884). Dimensions: Altura: 7 m. Diàmetre: 4,60 m.

Barraca: Front: 4,60 m. Llarg: 10 m. Alçada: 3,20 m.

VF-3. Molí Vell de Cartoixa

Aquest molí va esser construït a la primera meitat del segle XVII. Estava situat al mateix indret on ara hi ha el de Son Mossènyer (VF-4). Tot i que a un document de 1758 es diu que no s'ha de esbucar, va esser deruït el 1761 i substituït pel molí de la Beata (VF-2). La seva situació i el seu aspecte es poden veure al plànol "Planta de la Cartuxa de Iesus Nazareno de Mallorca en Vall de Musa. Añy 1737" que es troba a la Cartoixa. En aquest dibuix s'aprecia la torre amb el seu capell i una antenada engrallada de quatre antenes.

VF-4. Molí de Son Mossènyer

És una torre ampla, envoltada per un casal quadrat d'un pis. D'aquest molí sols es conservaven les parets exteriors de la casa i de la torre. El conjunt va esser restaurat

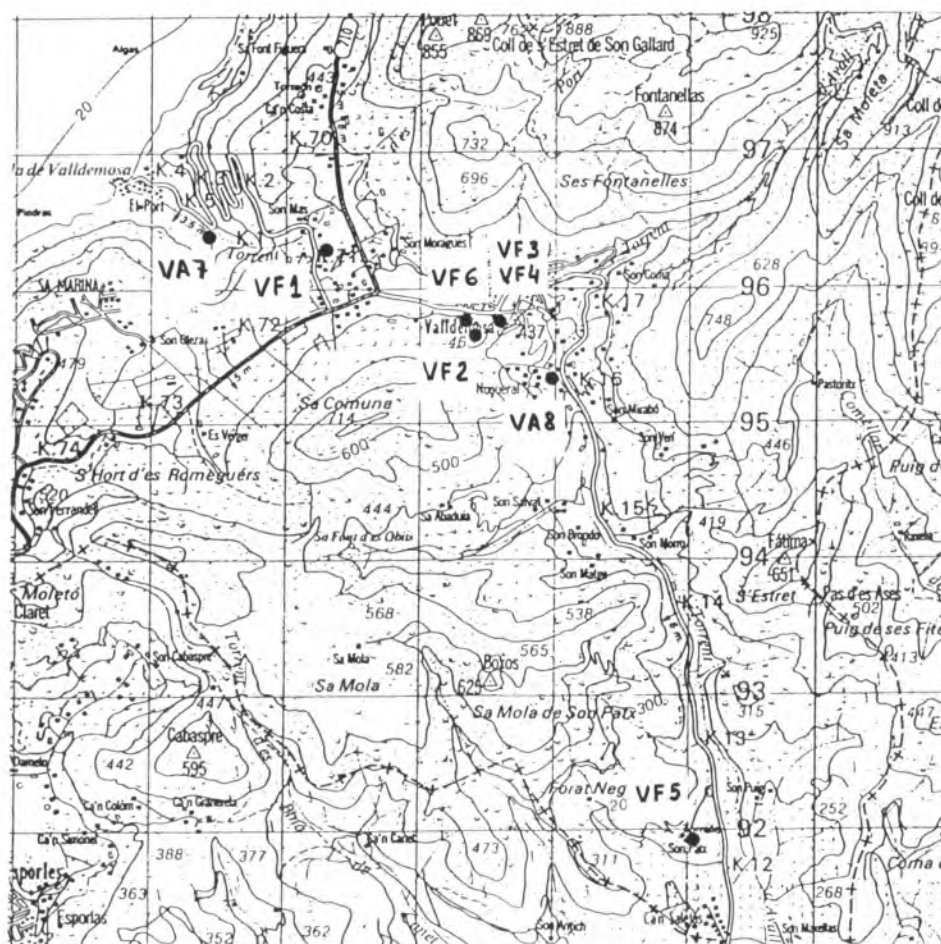

El molí vell de Cartoixa tal com apareix al plànol "Planta de la Cartuxa de Iesus Nazareno de Mallorca en Vall de Musa. Añy 1737".

com a vivenda els anys setanta, conservant el seu aspecte original, excepte el de les finestres, modificades amb arc de ferradura, per fer-les semblants a les portes.

Torre i casa construïdes amb pedra. No queden restes de maquinària ni de velam. La torre té una porta al nivell de l'envelador i quatre finestres allargades a dalt. La porta és d'estil arabitant, amb arc de ferradura. Té una cornisa dentada.

La casa és de planta quadrada. A la façana que mira al poble hi ha una porta, vorejada per dues finestres. A les altres façanes hi ha tres finestres. Totes tenen arcs de ferradura. No hi ha restes de volta. Probablement la casa es cobria o s'havia de cobrir amb llenyams. No és segur que s'arribàs a cobrir, ja que a les fotografies antigues no es veuen

Situació dels molins de vent localitzats a Valldemossa. VF-1: Molí de Son Mas; VF-2: Molí de la Beata; VF-3: Molí Vell de Cartoixa. VF-4: Molí de Son Mossènyer. VF-5: Molí de Son Pacs. VF-6: Molí de Son Batista. VA-7: Molí de l'Arxiduc. VA-8: Molí de Can Verger.

restes de la inserció dels llenyams a la torre.

No apareix a la vista de Valldemossa del plànol del Cardenal Despuig (1784), i Berard (1789) diu que a Valldemossa l'únic molí de vent és el de la Beata, per tant, la torre degué construir-se en el segle XIX. Pel tipus de sostrat, la casa també degué construir-se a partir del segle XIX. Per la seva altura, sols 5,40 m per damunt de l'envelador, és possible que ambdós elements es construïssin en diferents moments i que la torre fos anterior a la casa, fins i tot que quan s'aixecassin les parets de la casa, el molí ja no funcionàs i per això no es fes créixer més la torre

(recordem que l'altura normal dels molins era d'uns 7 m). La tradició oral diu que mai no ha marxat com a molí de vent. Per ventura es va reedificar damunt les restes del molí Vell de Cartoixa (VF-3).

Dimensions: Altura damunt l'envelador: 5,4 m. Diàmetre: 4,5 m. Casal: Costats: 8,8 x 8,8 m. Altura: 3,8 m.

VF-5. Molí de Son Pacs

Es troba damunt un pujol just davant les cases de Son Pacs. És una torre ampla damunt un cintell. Construït amb pedra i referit amb ciment mallorquí. Sols té una porta d'accés a la planta baixa i cap fines-

tra. No hi ha cap element decoratiu. S'utilitza com a colomer. Coberta plana. No hi ha cap resta de mecanismes. L'Arxiduc el va trobar abandonat (c. 1884).

Cintell rodó amb dos accessos: una escala davant la porta que el talla i una altra d'aferrada al cintell, a l'esquerra de la primera.

Dimensions: Altura aprox.: 7 m. Diàmetre: 4,40 m.

Cintell: Altura 1,70 m. Diàmetre total: 11,00 m.

VF-6. Molí de Son Batista

Les restes de la torre d'aquest molí estan englobades dins de les cases de l'Hort de Son Batista. La torre ha estat escapçada i sols li resten uns 5 m d'alçada coberts per teulada. El seu interior s'ha

adaptat com a part de la casa i de la teulada surt una xemeneia i a la part inferior se li ha obert una ampla finestra. La seva situació, al peu d'un pujol, i el seu escàs diàmetre fan que es pugui dubtar que fos un molí de vent. Però per la seva construcció no sembla una torre de defensa, per la qual cosa és molt probable que es tracti d'una torre de molí.

Dimensions: Altura actual aprox.: 5 m. Diàmetre: 3,60 m.

VA-7. Molí de l'Arxiduc

Sols el coneixem per l'Arxiduc, ni les persones més velles de Valldemossa ens n'han sabut dir res. Escoltem doncs, el que ens diu ell:

"Sigue un pequeño safaretx que se alimenta con el agua del torrente impulsada por un molinillo de viento". No hem pogut situar exactament aquest molinet, però devia estar al comellar de Sa Marina. Probablement es tractava d'un molinet de ramell, damunt un cavallet, com els que es començaven a construir en aquella època. Segurament no degué donar un bon resultat i va esser desmantellat aviat.

VA-8. Molí de Can Verger

Ens ha parlat d'aquest molinet en Pep de Son Niu (Josep Ripoll); segons ens ha contat, el va instal·lar el sen Verger devers 1917. Era a una terrassa, damunt el torrent de Sa Coma, just devora el pont que hi ha a Son Viscos. Treia aigua d'un gorg del torrent. Era de fusta, la seva roda feia devers 2 metres de diàmetre. El molinet va esser un fracàs, l'indret està molt arrecerat i quasi mai no hi arriba el vent, i si hi arriba, regolfa. Es devia tractar d'un molinet semblant a l'anterior.

MOLINS APÒCRIFS

Hi ha un parell de construccions a Valldemossa que poden pareixer a primer cop d'ull antics molins. Als jardins de Cartoixa en trobam una: és una torre circular que està devora la Casa de la Vila. En realitat és un aljub construït a començaments de segle pel senyor Isidre Bonsoms.

Podem veure una altra torre circular per la banda de Vistamar, és l'Atalaia de Son Galceran, construïda en el segle XVI per dur-hi a terme la vigilància costanera.

FONTS ORALS

Antònia Darder Boscana (Antuanet de Can Gotzo).
Bartomeu Calafat (Tomeu Garrit).
Joan Calafat (Joan Déu).
Josep Ripoll (Pep de Son Niu).
Miquel Ripoll.
Pere Colom (Perico de Son Ferrandell).

FONTS ESCRITES

ALCOVER, A; MOLL, F. Ed. 1988. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Editorial Moll.

BARCELO, M. 1987. "Els molins de Mayürqa". *V Jornades d'Estudis Històrics Locals*. P. 253-262. Institut d'Estudis Balearics.

BERARD, J. Ed. 1983. *Viaje a las villas de Mallorca*. Ajuntament de Palma.

CARO BAROJA, J. 1983. "Disertación sobre los molinos de viento". *Tecnología popular española*. P. 111-238. Editora nacional.

COLEGIO OFICIAL DE ARQUITECTOS DE BALEARES (COAB). 1979. *Los molinos de viento harineros de las Baleares*. Antiga impremta Soler.

GARCIA, N; OLIVER, G. 1989. "Casos de molí (aproximació a les construccions molineres a Mallorca)". *Monuments de les Illes Balears*, núm. 5. Conselleria de Cultura. Govern Balear.

HABSBURG-LORENA, L.S. Ed. 1955-1963. *Las Baleares descritas por la palabra y el dibujo*. Josep Sureda Blanes. Palma.

HABSBURG-LORENA, L.S. Ed. 1982-1990. *Las Baleares descritas por la palabra y el dibujo*. Caja de Baleares. Palma.

LLORENS, A. 1929. *Real Cartuja de Valldemossa*. Imprenta Francisco Soler Prats. Palma.

MOLL, F. 1934. "Vocabulari tècnic dels molins de vent a les Balears". *Butlletí de dialectologia catalana XXI*.

RIPOLL, L. 1987. *Sucinta historia de la Cartuja de Valldemossa*. Analecta cartusiana 41/4. Ed. Dr. James Hogg.

ROSSELLO VERGER, V. 1961.

Molí de Son Mas. Encara s'hi pot veure el fasser, avui desaparegut, que pareixia que sortia de dins la torre. Fotografia de Nicolau Cañellas

"Molinos y norias". *Panorama balear* núm. 81. Luís Ripoll, Editor. Palma.

SANCHIS GUARNER, M. 1955. *Els molins de vent de Mallorca*. Biblioteca folklòrica Barcino. Vol XI. Editorial Barcino.

SBERT, J. 1989. "Els molins de vent mallorquins". *Elements de la societat pre-turística mallorquina*. P. 91-108. Conselleria de Cultura. Govern Balear.

Nicolau Cañellas
Antònia Calafat

CONSELLERIA DE CULTURA,
EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR

AJUNTAMENT

BODES

Jaume Morey Torres i Francisca Juan Vila, 24-V-92

DEFUNCIONS

Klaus Senky, 25-V-92

Dia 13 de maig va morir a Palma Sor Catalina Crespí Mulet, religiosa franciscana que havia estat llargues temporades a Valldemossa. Sor Catalina era apreciada per tots. Els seus enterrament i funeral es feren a la vila.

NAIXEMENTS

Sebastián Carbonell Ferrer, 9-III-92, fill d'Antoni i Antònia Maria.

Cristian Ortega Ordinas, 24-IV-92, fill de Miguel Angel i Maria.

ESGLÉSIA

BODES RELIGIOSES

Martín Gual Casellas i Maria Elena Montejo Fuentes, 11-IV-92.

Juan Manuel Lafuente Mir i Maria Neus Capó Bibiloni, 25-IV-92.

Jorge Juan Rosselló Ramón i Marie Claire Knabe, 25-IV-92.

Joan Tortella Araque i Francesca Maria Cañellas Serrano, 2-V-92.

Javier José Sánchez Quesada i Ana María Aguiló Bates, 2-V-92.

Bernardo Sintés Garau i Encarnación Rodríguez, 9-V-92.

ENHORABONA

Toni Jordà i Mari Carmen Martín es varen unir en matrimoni el dia 4 d'abril a Sant Francesc. Després han visitat les catarates del Niàgara.

Maria Neus Capó Bibiloni i Juan Manuel Lafuente Mir, després del seu enllaç es retrataren als peus de la Beateta.

Dos col·laboradors de la nostra revista: Xesca Cañellas -regidora de l'Ajuntament de Valldemossa- i Joan Tortella es varen casar a Cartoixa el dia 2 de maig en el decurs d'una emotiva cerimònia. Celebrà l'Eucaristia mossèn Guillem Miralles, el qual féu una bella homilia. La missa va esser preparada conjuntament pels nuvis i les seves famílies. Fou molt commovedor especialment el moment de la benedicció que féu als novells esposos la seva padrina Antònia Darder. Els convidats soparen i ballaren amb els nuvis fins a la matinada en un restaurant del Poble Espanyol.

El dia 21 de març, a les 17 h, a Sant Francesc, Tomeu Julià Mesquida i Tinita Quevedo Colom varen celebrar el seu enllaç matrimonial. Els nuvis han fet un viatge per diversos països de sudamèrica i han visitat als oncles de la núvia, Margarita Colom i Jaume Mercant, residents a Montevideo.

Binicanella fou el lloc elegit per Jaume Matas Ferrer i Antònia Perelló Seguí per unir les seves vides per a sempre. Celebrà la cerimònia mossèn Llorenç Lladó. Més tard soparen a Can Penasso amb els seus familiars i amics. Margalida Matas, tia del nuvi, va dedicar als novells esposos un poema nupcial.

Quica Juan i Jaume Morey es casaren el dia 24 de maig a l'Ajuntament de Valldemossa. Va celebrar la cerimònia Joan Muntaner, batlle de la nostra vila. Després soparen amb els seus convidats al restaurant Pequeño Mundo. Acabaren ballant a la discoteca BCM.

NOTÍCIES

Severo Ochoa

El Premi Nobel de Fisiologia i Medicina va visitar Valldemossa el dia 7 d'abril. A Cartoixa li varen oferir un concert de benvinguda.

James Lambourne

Del 23 d'abril al 23 de maig, James Lambourne ha exposat els seus esplèndids

gravats a Espai Gràfic SHAHIN NAS-SAR del carrer de Montenegro de Palma.

Miquel Massutí

Sota el títol SIS X SIS SEXE, a la galeria Joan Guaita Art hem pogut veure una exposició de fotografia sobre el sexe vist per sis fotògrafs professionals de Ciutat. A la mostra, molt interessant per cert, hi ha pres part el fotògraf resident a Valldemossa Miquel Massutí.

Nuredduna

L'Associació Nuredduna de Mestresses de Casa i Defensa del Consumidor ha visitat el nostre poble el 26 de maig per correspondre a l'invitació que els va

a l'Ajuntament, en el decurs de la qual parlaren la presidenta de l'Associació, Mercedes de la Presa, Rosa Estaràs i l'associada Antònia Serrano, que va lliurar a les visitants una separata de la Revista MIRAMAR amb l'article NUREDDUNA. Després de les fotografies de ritual passaren a visitar Cartoixa i escoltar un concert al Palau del Rei Sanç, acompanyades sempre per Rosa Estaràs.

Pere Ferrer Dethorey

Felicitem el nostre amic Pere Ferrer Dethorey que aquest any ha efectuat la vintena anada a Lluc a peu des de Valldemossa. Enhorabona i que per molts d'anys ho pugui fer!

fer la tinent de batlle Rosa Estaràs, la qual va oferir una recepció de benvinguda

PANCARITAT A L'ERMITA DE LA TRINITAT

DIUMENGE DE L'ÀNGEL

Fa quatre anys que l'Obra Cultural Balear a Valldemossa organitza el Pancaritat. Aquest any s'han complert els seus desitjos de comptar amb una àmplia representació valldemossina. Amb estreta col·laboració de l'APA de l'Escola Pública Nicolau Calafat de Valldemossa i de la Biblioteca de Valldemossa, varem dur a terme un dens programa d'actes. Comptarem amb el suport del Centre Coordinador de Biblioteques del Consell Insular de Mallorca, de l'Ajuntament de Valldemossa, de Mecanautica i de Can Rotger.

El camí cap a l'ermita es va fer a peu per dins Son Moragues -gràcies a la

Severo Ochoa.
Fotografia de Miquel Massutí.

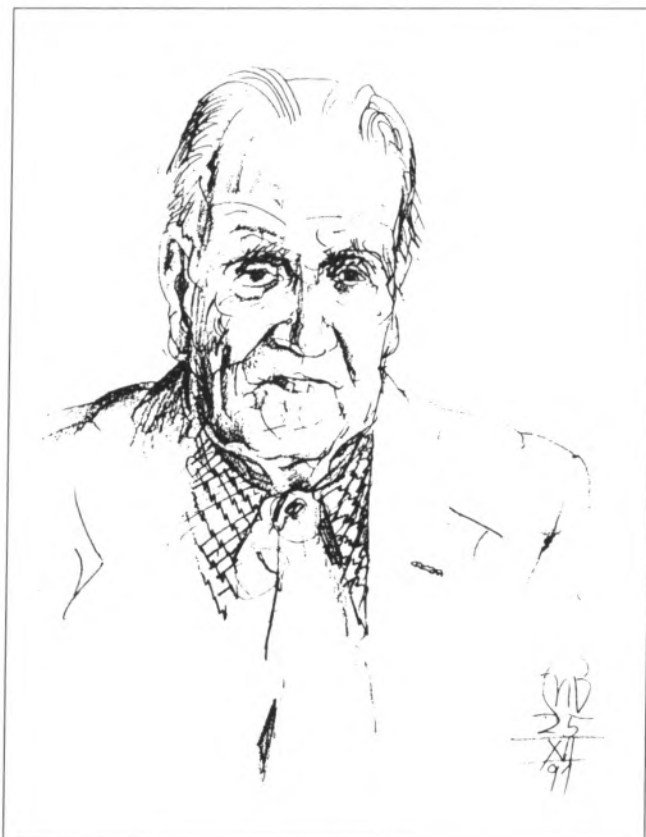
gentilesa dels seus propietaris, la família Cilimingras-, però hi va haver cotxes per dur les persones que no podien arribar pels seus propis mitjans.

Dolores Estrades i Catita Estaràs s'encarregaren de la inscripció dels participants al concurs de dibuix, que foren seixanta-quatre i que va comptar amb un jurat d'excepció: Toni Mas, Bernat Reüll, James Lambourne i Jesús González.

Però l'acte central fou el senzill i

quasi bé improvisat homenatge que l'OCB a Valldemossa va retre a Antoni Rullan Mas, l'escolà en actiu, ben segur, més vell de Mallorca.

Va arribar a l'ermita acompanyat pel seus fami-

Antoni Rullan Mas. Dibuix de Nils Burwitz.

Fotografies d'Isabel Serrano i Joana Lladó

liars un poc abans de la missa. Fou ell el que va tocar les campanes que convidaren els fidels a entrar al temple. Va celebrar l'eucaristia el canonge Bru Morey, el qual va fer pregàries pel nostre escolà i a l'homilia també va parlar d'ell. Antoni Rullan va ser l'escolà d'aquesta emocionant missa. El cor era ple de cantadores i cantadors dirigits per Mateu Calafat. Joana Lladó dirigí la processó de les ofrenes que portaren un grupet d'infants que veureu en una foto. A l'orgue, molt bé per cert, Pilar Segura, i a la guitarra, Pep Lladó.

Des d'aquí agraïm profundament al superior i a la comunitat d'ermitans i al canonge Bru Morey la seva espontània col·laboració en un acte tan sentit i tan humà.

A la sortida de la missa, a la claustra de l'ermita, Els Valldemossa i Pep Lladó esperaven en Toni per tal de cantar un grapat de cançons en honor seu. Allà es va juntar un nombrós públic, que assabentat de l'homenatge volgué esser-hi present. I Toni, envoltat dels familiars i amics va escoltar les cançons, va veure com un parell de valldemossines ballaven les nostres dances, escoltà aquestes gloses que li va dedicar la seva neboda Malen Estaràs:

*Jo vos voldria contar
d'aquest home tan senzill,
des bé que sempre va fer;
que, encara que el seu silenci
fos discret i alabat,
tenia la ressonància
fins a la part més llunyana:
doncs, qui millor que ell tocant
nostra estimada campana?*

Després que Antònia Serrano llegís el que diu de Toni "Sabater" al número 11 d'aquesta revista, Miquel Ripoll, en nom de l'Obra Cultural Balear a Valldemossa, va lliurar a l'homenatjat una placa commemorativa. Tot seguit, Jesús González, president de l'APA de l'Escola Pública Nicolau Calafat de Valldemossa, va lliurar a Toni un obsequi en nom de l'associació.

Es va premiar el participant al pancaritat més jove i el més vell que resultaren ser Pere Pérez Ripoll, 1 any, i Margalida Ripoll, 75 anys.

Després de dinar actuà per als més

Obra de Concepció Bauçà de Mirabò premiada al Concurs de Dibuix Pancaritat 92

petits Na Catalina Contacontes, la qual va fer les delícies de tothom.

El dia es va completar amb jocs divertidíssims que prepararen els pares i que foren un gran èxit.

La tornada, altra volta a peu per Son Moragues.

Llista de premiats al III Concurs de Dibuix Pancaritat 92, en les diferents categories, d'1 a 100 anys:

Pere Pérez, Aina Català, Irene Tur, Natàlia Morell, Maria, Calafat, Eduard Lambourne, Pedro Mas, Rosana Garau, Coloma Serra, Mireia Serrano, Goretti Tur, Xavier Serrano, Tonina Ferrer, Ana González, Hanna, Gabriel Genovart, Maria Valquiria Ortuño, Catita Estaràs, Alicia Hermosilla, Concepció Bauçà de Mirabò.

CORREU

Montevideo-Valldemossa

Na Juanita Estaràs ha estat a Montevideo després de devuit anys d'absència i ha tornat gratament impressionada de la situació actual de l'Uruguai. Des d'aquest CORREU vol agrair als seus amics les atencions que ha rebut.

Viatgers cap a Montevideo:

Tomeu Julià Mesquida i Tinita Quevedo Colom

Viatgers cap a Valldemossa:

Matias Gelabert i Ana Gordillo

L'any en què la processó del Dijous Sant no va arribar a Cartoixa

El 16 d'abril, Dijous Sant, va succeir un fet climatològic que va influir en el normal transcurs de la tradicional processó.

El cel estava encapotat, havien baixat les temperatures. La gent acudia prompta a l'església per anar a la processó.

Sobre les 20,30 h, el cor parroquial, dirigit per Mateu Calafat i amb tots els participants de cada any i les noves incorporacions, va iniciar el càntic del bonic i emotiu Miserere.

Deu minuts després, des de la plaça de l'Església, va començar la solemne processó i també començaven a caure les primeres gotes.

Els assistents tenien cara de preocupats, i amb motiu. Quan arribava la processó al carrer de les Filoses, les autoritats civil i eclesiàstica feren una breu consulta i decidiren, davant l'amenaça de tempesta que hi havia damunt el poble, girar tot d'una i baixar pel carrer del Pare Francesc Frau i tornar a la parròquia sense més raons.

Fotografia:
Arxiu de
Pep Lladó
Vila

BÚSTIA

Hem rebut unes lletres d'Antònia Darder Boscana per a la seva publicació:

Aprofit l'espai de la *Revista Miramar* per fer públic el meu agraïment a tots quant m'ajudaren el dia 11 d'abril, quan vaig tenir la desgràcia de trencar-me el ballador. En aquells moments em va confortar la solidaritat i les atencions que em prodigaren els meus paisans i paisanes amb els quals havia partit de Valldemossa per fer una excursió a San

Salvador de Felanitx. Moltes gràcies a tots, i en especial als que em portaren fins a l'ambulància.

Gràcies també a tots els que m'han visitat, m'han telefonat o s'han interessat per mi.

Pep Lladó Vila

Antònia Darder Boscana

ESPORTS MODA

futbol, tennis,
bàsquet, etc.

C. de Niceto Alcalá Zamora, 22
Tel. 28 19 29

RECANVIS
I
MOTORS MARINS

VOLVO
PENTA

C. del Gremi de Fusters, 11
Tel. i telefax: 20 41 02

PALMA DE MALLORCA

REPARACIONS
NAUTIQUES

Serveis oficials:

VOLVO-PENTA
IVECO-AIFO
SOLE-DIESEL
MAN-DIESEL

Club de Mar
Tel. 40 36 11
Reial Club Nàutic de Palma
Tel. 70 10 50

ENTREVISTA AMB JOAN OLIVER, *MANEU*

Joan Oliver és nascut a Palma, però des de sempre ha estat relacionat amb Valldemossa: el seu padrí, el pintor Joan Fuster, hi va viure des del 1898. Per la seva professió de galerista d'art és un gran coneixedor de tot allò que fa referència a les arts plàstiques i és, per tant, la persona adequada per dur a terme les tasques de director del Museu Municipal de Valldemossa, càrrec que ocupa des que fou elegit per unanimitat per l'ajuntament de Valldemossa.

P. Joan Oliver Fuster és un home que té la sort -jo crec que és una sort- de tenir uns antecedents familiars notables tant per la branca materna com per la paterna. Ens agradaria que ens explicàs una mica aquesta circumstància. Si us sembla bé, començarem pel principi, ens remuntarem una mica en els temps i parlarem del vostre besavi patern, Joan Oliver, Maneu, conegut fonedor de metalls. Què en sabeu, d'ell i de la seva foneria?

R. Aquesta branca de la meua família és una saga de treballadors del ferro: ja el pare d'aquest personatge, el meu rebesavi, se'n va anar de Sóller devers l'any 1823 perquè tenia una ferreria i havia començat a fer planxes, sobretot, un article de consum en aquella època, la ferreria anava envant i va posar el taller a Ciutat; el seu fill, el meu besavi, Joan Oliver, que va ser l'home que va donar impuls a aquesta indústria, que la va fer créixer, va anar a estudiar enginyeria a París i, a més, era un home que tenia les idees molt clares i començà a fer caldereria gruixada, calderes de vapor per als

Joan Oliver. Fotografia de Gonzalo Sales

vaixells i premses per a les tafones, que es renovaven i mecanitzaven en aquells anys, molins de vent per treure aigua... També són fetes a la seva foneria les creus de ferro que coronen la façana de la Seu que és obra de finals del segle XIX. Va arribar a tenir una indústria prou

important, amb devers un centenar de treballadors. També va fundar una fàbrica de gel i així popularitzà un article que fins aleshores havia estat un bé de luxe. Era un home amb un sentit social de l'empresa, pretenia fundar un monte pio per als obrers, projecte que no pogué fer realitat, ja

que morí al poc temps. Fou nomenat fill il·lustre de Palma.

P. I què recordau del vostre avi matern, el pintor Joan Fuster?

R. Sí, això és l'altra branca. Jo del padrí pintor tenc molt bons records perquè quan vaig néixer, el juny de 1935, passàrem l'estiu a Valldemossa, i l'estiu següent, el de 1936, el passàvem al Port de Sóller, quan va esclatar la guerra. El Port de Sóller era un lloc on hi havia moltes tensions, per tant, així com poguérem, vàrem venir cap a Valldemossa, vàrem quedar aquí el temps de la guerra i el meu germà va néixer aquí. En haver acabat la guerra, ma mare estava una mica delicada de salut i no ens podia cuidar al meu germà petit i a mi, així que jo vaig quedar amb el padrí i les meves dues ties fadrines, i vaig viure amb ell fins que va morir. La seva pèrdua, quan jo encara no havia fet vuit anys, va ser molt traumàtica. Sempre vaig guardar una gran memòria d'ell; llavors, el temps va aclarint moltes coses, per exemple, era un home molt ben informat perquè va ser membre fundador del partit liberal i amic d'en Romanones, i passava molta de pena el temps de la Segona Guerra Mundial que Franco i Hitler no signassin un pacte i crec que els darrers anys va patir molt. Va morir amb un revòlver carregat damunt la tauleta de nit: això

em fa pensar que primer hagués mort la seva família i a ell que consentir que passàs segons què.

P. I de Valldemossa, quins primers records teniu?

R. Els meus primers records són de Valldemossa. Vivíem en una caseta al carrer de la Beata, número 9, una casa que tenia una marjada. Record els jocs infantils amb el meu germà i els nins del poble pels voltants del Molinet de la Beata o Son Viscos; també record com sortíem a rebre el meu padrí que tornava de Palma amb "el camión", que deien... L'any trenta-vuit, l'any que va néixer el meu germà, va nevar i vàrem tenir neu vuit dies seguits, i la meva padrina es va fer la seva "casa de neu" particular: va omplir de neu un cove i llavors es feia gelat.

P. Com recordau que era Valldemossa en aquells anys?

R. Per a nosaltres Valldemossa era l'alliberament. Acabàvem el curs, fèiem Sant Joan a Palma i per Sant Pere ja pujàvem i hi quedàvem fins a finals de setembre. Passàvem tot l'estiu entre guerres infantils i altres jocs. Ens divertíem molt.

P. Com entrareu en aquesta feina de compra i venda d'obres d'art?

R. Jo ja havia freqüentat el Cercle de Belles Arts, quan va morir, hi havia una exposició seva penjada, jo li vaig veure penjar, aquesta

exposició, vaig conèixer tots els pintors d'aquella època: Tito Citaridini, Ramon Nadal... Això ja em va crear un desig una mica soterrat d'estar al dia en aquests temes. Però com que mai no he tengut cap facilitat per les arts, vaig estudiar matemàtiques, en vaig fer classes i em vaig distanciar molt d'aquest món, però devers l'any setanta havia tornat a entrar en contacte amb el món de la pintura, més que res com a col·leccionista i com a conseller en aquests afers; igualment vaig fer la crítica d'art per a Ràdio Popular. En aquella època vaig fer una crítica bona de Miquel Brunet i de Jaume Mercant, no anava molt mal orientat. Devers l'any setanta-dos amb uns amics varen comprar una col·lecció de ceràmiques i vàrem arribar a tenir tantes coses acaramullades que vàrem haver de vendre: vàrem posar una botiga al carrer de Jovellanos, primerament era especialitzada en ceràmica i després hi vàrem deixar entrar la pintura, sobretot la clàssica mallorquina de finals del XIX. L'any 1983 vaig inaugurar la galeria d'art contemporani, amb dos socis més. De seguida vaig fer una exposició de Manolo Millares, una de les més importants de la meua vida. Va morir Miró i l'any següent vaig fer una exposició per l'aniversari.

P. L'arquitectura sempre ha estat

RESTAURANT ES PORT

ESPECIALITATS

Peix, marisc i paella

Telèf. 61 25 41 PORT DE VALLDEMOSSA
(Mallorca)

considerada una art plàstica, juntament amb la pintura, l'escultura o la música; actualment és molt perillós considerar artistes determinats arquitectes. Què creis que ha passat amb l'arquitectura, ara, a Mallorca?

R. Bé, jo crec que totes les arts es poden prostituir i que, de fet, a cada moment de la història s'han fet molts de desastres. L'arquitectura és una art especialment difícil perquè ha d'harmonitzar el que és funcional amb el que és estètic i això sempre comporta una mena de compromís, perquè no sempre es pot donar tot allò que l'estètica demanaria perquè s'ha de sacrificar a la funció i també perquè moltes de vegades la gent perd la il·lusió que tenia quan era jove per qüestions socials o econòmiques... A mi, particularment, em preocupa el tema de l'arquitectura. Lament que Valldemossa presenti l'aspecte que presenta a segons quins indrets. Com que crec que és impossible que allò que està fet es tomi, crec que hem de lluitar fortament perquè no es repeteixin segons quins tipus de realitzacions.

P. Parlau-nos ara una mica del vostre nou càrrec al Museu Municipal de Valldemossa.

R. A mi, aquest museu sempre m'ha fet molta llàstima, perquè trobava que les coses estaven deixades de la mà de Déu i de la mà de

l'home... Jo tenc un concepte del que ha de ser un museu que es pot resumir en una sola paraula: ha de ser una cosa viva. Hi havia objectes molt valuosos, dins el museu, però la mala conservació va fer que fins i tot allò que era bo no es ves. La família Costa -amb molt bon criteri per part meva, ja que el senyor Pep Costa estava molt malalt i tots aquests objectes valen una fortuna- ho va retirar tot, i això fou la culminació d'un seguit de retirades prèvies -per exemple, de quadres de Rusiñol-. L'Ajuntament cercava una solució, i Pere Serra, que és una persona que té una col·lecció d'art contemporani i també clàssic prou significativa, va proposar que jo m'encarregàs de muntar la secció formada amb els seus fons, però jo vaig dir que volia ser el director del museu o no volia ser res, perquè m'arriscava que es repetís la situació que hi ha hagut fins ara. Em varen acceptar aquesta condició i aleshores jo vaig haver d'acceptar el càrrec. Les relacions amb l'Ajuntament són bones: ells creuen que la meva feina serà eficaç i jo he trobat el suport suficient per tenir un bon marge de maniobra.

El manteniment del museu serà costós, jo vull un museu viu, per tant, farem una exposició cada any, tant a baix, dins la pinacoteca clàssica, com a dalt. Vull recuperar noms com

Rusiñol, Joaquim Mir, Ferrà, el meu padrí... Voldria que l'Ajuntament prengués consciència de la importància d'un seguit de figures que han passat per aquest poble i que no tenen un carrer, quan hi ha carrers dedicats a sonates, i a preludis... Recuperar la història de Valldemossa a través de les figures que hi han deixat una marca seria important.

P. Amb quin pressupost anual compta el Museu?

R. Per a les sales de baix hem assumit els ingressos procedents de les entrades dels turistes. Per a les sales de dalt hem d'intentar que la comunitat de propietaris de Cartoixa acceptin que el museu tenguí una entrada i he proposat a l'Ajuntament que una part d'aquesta entrada es dediqui a enriquir el fons artístic del poble. Hi ha signat un contracte per vuit anys que les dues parts poden no renovar -això independentment del meu càrrec de director. A mi m'agradaria que algun dia tot el Museu Municipal estàs format per obres propietat del poble, perquè si algun dia alguna de les parts implicades en el museu es volgués retirar, el museu tengués uns fons dignes. I a més, amb aquesta situació, l'Ajuntament tendria uns ingressos més importants, no els hauria de repartir tant. Això sonarà a pecat mortal per a alguns amics, però crec que és millor que des d'ara sàpiguen el que pens.

LLEGIU LA REVISTA *Miramar*

P. Les peces trobades pels arqueòlegs als jaciments prehistòrics del terme de Valldemossa tindran un lloc al Museu?

R. No. Per ara, no està previst.

P. De quina manera s'han organitzat els materials del Museu?

R. Hi ha quatre sales. A la part de baix hi ha uns contractes vigents amb els propietaris de la premsa i les xilografies Guasp i amb els propietaris de Son Moragues. La sala d'entrada es dedica i es dedicarà almenys durant cinc anys a les xilografies de Guasp. El que hem fet ha estat llevar totes les prestatgeries que hi havia i hem muntat una cosa inspirada en el museu Gutenberg, a Alemanya, hem muntat unes vitrines amb fons de colors diversos, que descongestionen molt el museu: si hi ha més de mil xilografies, només en mostrarem cent, i la resta, les tendrem arxivades dins unes calaixeres. Així quedarà d'una manera molt més moderna, molt més lluminosa i també més àgil.

A la sala de l'Arxiduc hi havia coses molt diverses. Hem seleccionat el material amb el qual comptam partint de zero i ens basarem en els sistemes de treball que seguia l'Arxiduc en escriure un llibre: recollida d'informació a través de les cartes que rebia, pla de treball... Jo vaig fer un treball que no he publicat sobre

els seus mètodes científics, crec que vaig ser jo qui va descobrir les *Tabulae Ludoviciae*, una mena de programa d'ordinador *avant la lettre*. Crec que val la pena que la gent conegui aquest mètode de treball. En aquesta sala també ens centrarem en la correspondència que mantingué amb els científics més importants del moment -Jules Verne, Martel...-. Per donar una mica de vida a la sala, incorporarem una sèrie de quadres lligats a les possessions de l'Arxiduc. Serà, per tant, una sala dedicada a l'Arxiduc i també a Valldemossa com a plataforma de creació.

La tercera sala de baix estarà dedicada a quadres de pintors de la serra de Tramuntana. El motiu d'aquesta pinacoteca és que vull donar importància a un nucli de pintors que tengueren el seu nucli d'acció fonamentalment als pobles de Valldemossa, Deià i Sóller: Sebastià Junyer, Juli Ramis, Antoni Ribas, Ricardo Anckerman... pintors que són oblidats sistemàticament, enfront de la importància que tothom dóna a l'Escola Pollencina. La causa d'aquest oblit crec que rau en el fet que mentre que el nucli de la serra de Tramuntana és una escola centrífuga, el de Pollença és una escola centrípeta; és a dir, els pintors de la serra de Tramuntana es projectaren cap a l'exterior i s'afiliaren a moviments pictòrics més amplis, en

canvi, els pollencins atraïeren més pintors de fora cap a ells i no tengueren cap rellevància cap a l'exterior.

A la sala d'alt, dedicada a la pintura moderna, hi haurà pintura dels moviments més importants d'aquest segle: hi seran representats Miró, Picasso, etc. Hi haurà una col·lecció important de Juli Ramis, ja que el museu rodarà entorn de la seva figura. Juli Ramis fou un pintor que a cada moment estigué a l'ull de la lletuga dels moviments europeus a partir de l'any trenta. El trenta-sis va fer una exposició a Madrid presentada per García Lorca que era qualificada d'avantguardista, però la seva trajectòria personal i el seu caràcter difícil no ens han permès copsar la importància que té fins que no ha estat mort. Nosaltres creiem que això pot ser una cosa de molt d'impacte per a bona part del públic de Mallorca i de l'estranger.

P. Quan podrem visitar el museu?

R. El batle ha escrit una carta a la Casa Reial perquè el Rei sigui present a la inauguració, si la resposta a aquesta carta és afirmativa, s'inauguraria quan el Rei digués, això seria dins l'agost i si és negativa, l'inaugurarem per les festes.

Moltes gràcies.

Antònia M. Calafat i Rivas

BAR S'OLIVERA

AVINGUDA ARXIDUC LLUÍS SALVADOR

TELÈFON 61 25 77

VALLDEMOSSA

Racó del jovent

Molts d'anys!

Ja han fet 18 anys

Francesca Ripoll Calafat (4 d'abril)
Juan Manuel Gelabert Aguilar (21 d'abril)

Jacobo Vidal Bethancourt (27 d'abril)
Begoña Tortella Araque (13 de juny)

Bar Los Tilos

Els germans Miquel i Magdalena Boscana Mas s'han convertit en empresaris. A partir d'ara, ells dos regentaran el bar Los Tilos, situat a la Plaça de Cartoixa i amb entrada també per Via Blanquerna. En Miquel, que és col·laborador de la *Revista Miramar*, i na Magdalena són molt joves però tenen moltes ganes de fer feina i molta il·lusió per dur endavant el bar.

Ball de saló

Estam contents perquè tenim uns balladors de primera. En Xisco Mulet Jiménez i n'Eva Barceló Marquès han passat amb èxit dues eliminatòries del concurs de ball de saló que organitza el Foro de Mallorca.

En Tonyito Mas Ripoll i na Pilar Segura també en passaren una, però malgrat que ho fan molt bé, no pogueren superar la segona.

La febre de les *mountain bikes*

Ja deu fer prop d'un any que un grup de valldemossins varen decidir la compra col·lectiva d'unes quinze bicicletes que presenten unes característiques molt particulars: Un canvi de marxes molt sofisticat i poc pes (talment com si fos una bicicleta de professional), a més de dur rodes gruixades i el manillar característic d'una bicicleta de cros; això defineix la coneguda bicicleta tot terreny.

Francesca Ripoll Calafat

Jacobo Vidal Bethancourt

Doncs bé, arribat ja aquest any olímpic on l'esport pareix esser la idea de tothom, una altra compra col·lectiva de bicicletes ha arribat al nostre poble, encara que aquest pic ha comptat amb molt més suport

gràcies a les ofertes que han sorgit a grans comerços de Ciutat i altres entitats com ara bancs.

Aquests darrers mesos, les bicicletes s'han apoderat dels carrers del poble i dels camins de muntanya.

Just davant de la davallada a Sa Cova.

Damunt la carretera amb molta alegria.

Com és evident, aquesta febre afecta tant la gent jove com els majors, passant per tots els escalons d'edat que la vida fa; ja deu fer dos mesos, una colla d'amics, els quals tenim en comú la possessió d'una d'aquestes bicicletes, vàrem decidir fer una excursió que es presentava com una gran aventura!!

La sortida es produïa a les dotze del migdia d'un dissabte, amb un total d'onze persones que ens dirigíem cap al puig de Sa Moneda. Un pic allà ja n'hi havia qualcun que

pensava a tornar, però, fent un gran esforç i tots amb gran alegria ens vàrem amollar cap a Sa Cova de Son Ferrandell per un camí de carro que presenta moltes dificultats.

Tot d'una es formaren dos grups, uns eren els "tranquis", que anaven gaudint del paisatge al mateix temps que gastaven pastilles de fre i els altres -la majoria- érem els més llançats, els qui volíem assaborir el risc de l'aventura i els que vàrem riure més amb les anècdotes de la gran davallada que férem talment com si

es tractàs d'una etapa del París-Dakar per a bicicletes.

Un pic els capdavaners varen afliuixar la marxa, el grup es va reunir i arribà junt al Port des Canonge, on vàrem dinar per tal de recuperar les forces i tornar a emprendre la marxa cap a Banyalbufar. Aquest tros de camí va esser pres amb molta calma a causa de la bellesa del paisatge que es podia observar. Vàrem anar ben prop de la mar fins que sortírem a la carretera principal. Un cop allà, vàrem tornar per l'asfalt fins a Valldemossa, passant pel coll d'En Claret.

Una vegada al poble, tothom tenia les cames ben cansades, però tots manteníem l'alegria del principi i ens vàrem proposar fer-ne una altra.

Tomeu Pizà Darder

A J V

Sabem que l'AJV es mou molt i organitza múltiples activitats, per al proper número de la *Revista Miramar* intentarem que ens en facin un resum.

PLAÇA RAMON LLULL, 4
Telèfon 61 24 85

VALLDEMOSSA

Cròniques de na Dolores

Cafè Teatre Sans

Dia 2 dos d'abril, a les vuit del vespre, els alumnes de català amb

la nostra professora anàrem al Cafè Teatre Sans de Palma per tal de veure l'obra *Vol en picat dins la sala i altres peces de Karl Valentín*.

El director, Pere Mestre és el qui escriu bona part de les obres que escenifiquen les tretze persones que formen el grup Estudi Zero.

El teatre, que no s'assembla a cap altre, està muntat dins una casa del segle XV, que fou el Centre d'Obrers Catòlics. A l'entrada et reb una cambrera que t'acompanya a una saleta on els actors mesclats entre el públic inicien l'espectacle. Passes a una altra sala i, asseguda davant una taula, prens un cafè el temps que segueix la funció. És impossible descriure-us el que vérem: riguèrem molt i ens divertírem prenent part en l'espectacle, que ens va parèixer curt. Amb el cor alegre arribàrem a ca nostra a la una de la matinada.

Valldemossins al puig de Sant Salvador

Organitzada per l'Ajuntament de Valldemossa, el dia onze d'abril vàrem fer una excursió a Sant Salvador de Felanitx.

Sortírem a les nou del matí i daixo,

daixo, prenguérem carretera cap a un encreuament on hi ha l'hostal de Ses Basses, on berenàrem. Continuàrem cap a Manacor i de ben enfora vérem el seu campanar, que és el més alt de Mallorca. Férem les visites de ritual: perles i mercat i compràrem sospiros.

Partírem en direcció a Sant Salvador, que és el puig més alt de la Serra de Llevant (560 m), amb abundant vegetació i bells arbres. La carretera que puja al monestir és obra dels felanitxers per tal de venerar la Mare de Déu de Sant Salvador (la va construir el glosador i mestre marjador valldemossí Jaume Calafat).

A la gran explanada de la cuculla trobam una impressionant imatge del Cor de Jesús i a l'entrada a l'ermita us dóna la benvinguda aquesta poesia de mossèn Riber:

Oh! lluna blanca
de pescadors i pagesos.
Oh! romaní florit
dins una enclotxa,
bella sarment
en flor i fruit.
Oh! espiga
que fa granar
el blat diví
que forma un pa
tot blanc
i que assacia sempre.

Dins l'església cantàrem una Salve i resàrem tres avemaries; encenguèrem llumets a la Mare de Déu, ja que per por dels incendis ja no hi posen espelmes.

A la una i mitja davallàrem per anar a La Ponderosa a dinar. Quan arribàrem, no trobàrem ni foc ni llum ni pala ni forca: és a dir, no era allà on havíem de dinar. La guia s'havia errada. Vàrem voltar cap a Porto Cristo. A les tres menys un quart, al restaurant Sa Gruta, ens vàrem seure en taula per dinar. Menjàrem arròs brut amb esclatasangs i moltes tallades; pollastre rostit amb patates i cebes i un pijama. Tot va ser bo de veres. La guia ens va convidar a una galeta per la passejada que havíem feta de més.

Després de dinar, Bernat Torres va interpretar un parell de cançons amb l'harmònica i va dir aquesta glosa:

Des puig de Sant Salvador
veuen Campos i Porreres
també ses felanitxeres
que van sense mocador.

Damià Amengual també en va dir, però no vaig tenir temps d'escriure-les.

Plens de panxa emprenguérem la tornada i arribàrem a la vila a les set.

Tot hagués anat beníssim si no fos estat que Antònia Darder tombà i es va

Fotografies de Dolores Estrades

rompre la cadera. L'han operada, i aprofit l'avinentesa per desitjar-li una ràpida recuperació.

Inauguració del parc infantil

A les 17.30 h del dia 18 d'abril, al solar que hi al costat del camp de futbol, fou inaugurat un parc infantil.

Mitjançant una crida es va convidar a l'acte tot el poble.

Donaren coca, begudes, globus... Els menuts varen esser molt feliços perquè tenen un lloc on poden jugar, amb els tobogans, les gronxadors, el gronxador de biga, l'escala...

L'Ajuntament ha tingut una bona iniciativa perquè un parc infantil feia molta falta.

Marxa al Magatzem

El dia de Pasqua, al vespre, l'AJV va organitzar una festa fabulosa al Magatzem. L'adornaren i feren molta feina i hi va haver moltes sorpreses. Els associats tingueren la beguda gratis.

Hi va anar molta gent, que es va divertir molt. De les 22.30 h a les 24 h hi hagué ball de saló amb la participació dels alumnes de l'escola i molta gent gran. Tot seguit començà la marxa grossa.

Llàstima que un parell de joves externs donassin la nota discordant, rompent una canonada i causant estralls a l'ambulància, la qual cosa no serà obstacle perquè l'AJV continuï treballant per muntar festes tan divertides.

Conferència de Jaume Santandreu i Sureda

Els alumnes de català assistírem a una conferència del poeta i escriptor Jaume Santandreu. Nascut a Manacor l'any 1938, entrà al seminari als nou anys i fou ordenat sacerdot als vint-i-dos anys: en aquells moments va ser el més jove.

Biel Seguí va fer una acurada presentació del conferenciant. Ens va contar part de la seva vida al Perú i del seu retorn a Mallorca i va citar la seva bibliografia. El primer llibre fou: *Confessions d'un pobre capellà*. En prosa: *Camí de coix, Camada, Mamil·la encara i Descalç al carreró de les serps*. La seva obra poètica està formada per onze llibres, entre els quals va destacar: *Coratge d'un mort, Cançons per al meu poble i En nom del pare*. El cos de l'estimera, publicat en

1989, ha estat el seu darrer llibre.

Jaume Santandreu ens va dir, entre d'altres coses, que escrivia amb el compromís de la seva terra, les seves pedres, les aus... tot això fa que es transformin les idees i les paraules perquè es defereixi un escriptor mallorquí d'un d'una altra banda.

Tant ens va captivar la seva paraula que el temps es va fer curt i ens hauria agradat que no callàs mai.

Dia 16 de maig, al Magatzem, els Joves de Valldemossa varen representar la comèdia *Una temporada a ca sa dida*. En feren dues sessions, una a les 18 h i l'altra a les 22 h. En féu la presentació Xisco Mulet Jiménez.

Els actors foren (per ordre d'aparició) Beatriu Carbonell Martorell, Jaume Vila Mulet, Loles Ripoll Estrades, Salvador Cano Far, Vicenç Colom Torres, Concepció Pons Ripoll, Francesc Bos-

cana Ripoll, Nadal Torres Juan, Catalina Th. Calafat Mercant, Esteve Català Rufino, Pilar Moragues Pol i Gabriel Maimó Bujosa.

Tots, del primer al darrer, feren una magistral interpretació, que es va guanyar moltes mamballetes. El que volem fer notar és la gran quantitat de joves que des de darrera el decorat ajudaren en gran manera a l'èxit de la representació. Foren trenta-sis els qui es responsabilitzaren de les diverses tasques: confecció del programa, regidoria, il·luminació, so, efectes sonors, maquillatge, perruqueria, vestuari, mobiliari i coordinadors. Tot ells, sota la direcció de Maria Teresa Ripoll Estrades.

Volem resaltar l'acurada decoració de l'escenari, en especial, la del segon acte.

Des d'aquí, encoratjam aquest grup a continuar treballant amb el mateix entusiasme per fer-nos passar uns moments tan agradables i divertits.

Classes de català

A l'ajuntament vell s'ha impartit un curs de català patrocinat per l'Ajuntament de Valldemossa. Han estat unes classes molt concorregudes, molt amenes i molt instructives.

Hem comptat amb dues mestres molt competents i agradables: na Margalida i na Maria. El grup d'alumnes més asidu ens vàrem reunir a Can Marió per tal d'acomiar-nos de la professora. Al restaurant la Bóveda, a Ciutat, hi haurà una festa de cloenda per a tots els cursos de català de l'OCB, a la qual pensam acudir tots per ballar al so de l'Orquestrina d'Algaida.

Volem agrair públicament a l'ajuntament valldemossí que hagi subvencionat aquests cursos al cent per cent, fins i tot, pel que fa als llibres. De tot n'estam ben contents i esperam que l'any que ve tinguin continuïtat i més assistència, perquè val la pena, ja que hem après molt de la nostra llengua.

Confirmacions

Dia 29 de maig, a l'església de Sant Bartomeu, reberen el sagrament de la Confirmació trenta-set joves de Valldemossa:

Maria Magdalena Boscana, Mercedes Cano, Francisca Castell, Gabriel Castell, Luís Cilimingras, Juan Coll, Maribel Colom, Laura Estaràs, Miguel

UNA TEMPORADA A CA SA DIDA
DISSABTE DIA 16 DE MAIG
a les 18'00 h i
a les 22'00 h.

Dibuix de Francesca Ripoll Calafat

Fotografies: ASD

Imatge de Santa Catalina Tomàs, al retaule de la Cartoixa, obra d'Adrià Ferran.

Estaràs, Mireia Estaràs, Rafael Estaràs, Marina Estarellas, Antoni Josep Ferrer, Miguel Juan, Jaime Juan, Juana Maria Juan, Cristina Mas, Ninona Mayol, Tuti Mayol, Francisco Morey, Juana Maria Mulet, Andrés Mulet, Juana Mulet, Miki Oliver, Mónica Pérez, Tomeu Pizà, Francisca Ripoll, Pilar Segura, Guitín Timoner, Toni Timoner, Catalina Torres, Juan Miguel Torres, Silvia Ventayol, Jacobo Vidal, Verena Vidal, Sebastià Vila, Toni Villa.

Feren les lectures Mag Boscana i Tomeu Pizà. Les pregàries foren llegides per Xisco Mulet, Guitín Timoner, Juana Maria Mulet, Mónica Pérez, Luís Cilimingras i Laura Estaràs. La presentació de les ofrenes la feren Paca Ripoll i Tuti Mayol. Portaren les ofrenes Maribel Colom, Francisca Castell, Juana Maria Mulet, Ninona Mayol, Andrés Mulet, Francisco Morey, Pilar Segura, Cata Torres i Toni Villa.

El cor parroquial dirigit per Mateu Calafat cantà sentides cançons del seu repertori.

Després de la cerimònia, passaren als antics locals del Tele Club on hi va haver un exquisit bufet preparat pels novells confirmats.

Dolors Estrades Calafat

Imatges d'antany

Aquest equip de futbol fa temps que va passar a la reserva, no sabem el nom de tots però us ne direm les dades que hem aclarit. Tres eren soldats que estaven a l'Hospederia, i un era el promès de Benvinguda Llompart Mateu. Davant, d'esquerra a dreta: Soldat, soldat, Toni Carbonell Torres, soldat, Bernat Darder de Cas Telegrafista. Darrera, d'esquerra a dreta: Juan Colom Mercant de Can Saletes, Juanito Valenzuela, promès, Joan Carbonell Torres, José Marco (era el porter), Guillem Arbós Pipa, Pere Fiol Topete. La fotografia està feta a principis del anys quaranta i és propietat de Margalida Mercant Darder.

Entre aquesta fotografia i l'anterior hi ha una generació: a la primera hi surt en José Marco i a aqueixa hi ha el seu fill, Fèlix Marco.

Un equip valldemossí va anar a jugar devers l'any 1966 contra un equip del Seminari i es va posar camiseta retxada; en Mateu Calafat, maldament estudiàs allà,

va jugar amb els valldemossins, però no va tenir cap camiseta igual, i per això la duia vermella.

Davant, d'esquerra a dreta: Miguel Angel Trias; Nadal Torres; Damià Amengual, Colomet; Fèlix Marco, Marquitos i Antoni Mas, Marroget. Darrera, d'esquerra a dreta: Toni Villa, El Aguila de Toledo; Joan Torres, Ximonei; Mateu Calafat; Lorenzo Algaba; Biel Calafat, Alvarem i Sebastià Carbonell, Clepís. Fotografia cedida per Antoni Villa, del bar restaurant Sa Mata.

Fa més de seixanta anys que aquestes pàgines es retrataren davant aquests soldats. Ells són: Pepa Fuster de Cas Pintor, filla del pintor Joan Fuster; Paula Torres, *Quens*; ?; Catalina Fiol, *Barrereta* i Pilar Sureda, filla de Joan Sureda Bimet i de la pintora Pilar Montaner.

Fotografia cedida per Catalina Tomàs Calafat Lladó de Can Mariano.

Catalina Cañellas Estrades ens ha deixat aquesta fotografia d'alumnes de la Puresa de devers l'any 1924. Us direm qui són, de dreta a esquerra començant per la primera fila: Juana Morey Torres, Francisca Bernat Homar, Francisca Pons Ripoll, Juanita Mas Boscana, Antònia Pascual i Francisca Mas Vidal. Segona fila: Francisca Colom Colom, Francisca Calafat Trias, Juana Darder Calafat, Catalina Cañellas Estrades, Margalida Ferrà Boutreux, Antònia Darder Torres, Práxedes Capllonch Darder, Catalina Colom Colom, Margalida Ripoll Darder, Maria Mas Boscana. Tercera fila: Francisca Pascual, Catalina Morey Ferrà, Catalina Homar Coll, Margarita Lladó Torres, Amalia, Juana Colom Torres, Francisca Capllonch Darder, Antònia Darder Boscana i Ana Vila Estaràs. Quarta fila: Catalina Ferrà Torres, Catalina Ripoll Darder, Catalina Mas Boscana, Francisca Calafat Morey, Maria Calafat Colom, Catalina Pascual, Francisca Terrassa Fiol, Maria Capllonch Cruellas, Juana Ana Estaràs Mas i Juana Carbonell Torres.

LA SEGONA LLAR (*)

per ALEX J. HULT, estudiant a la Universitat de YALE

Valldemossa, un petit poble de la Serra de Tramuntana, a la mediterrània illa de Mallorca, ha esdevingut la meva segona llar.

En els segles en què els àrabs poblaren aquestes terres esglaonaren en marjades les muntanyes circumdants; les sembraren d'oliverars i encara ara les branques que brosten dels enrevoltillats troncs d'aquelles oliveres donen el seu fruit.

Després de la conquesta catalana, els reis de Mallorca hi bastiren un palau que més tard fou cedit als monjos cartoixans. Després de reformes successives, en el segle XVIII, es donà cap a la construcció de la nova cartoixa i la seva església.

El poble, amb les cases de pedra vella i els carrers estrets, és un poble tranquil i tradicional. És un d'aquests llocs en què el guàrdia municipal pot deixar el que fa per tal d'acompanyar-vos si estau perduts. Això em succeí a mi no fa gaires anys.

Nosaltres, els americans, sempre tan enfeinats i fora corda, quasi mai

Alex Hult. Fotografia de Marc Hult

no tenim temps ni tan sols per parlar amb els veïns. Això, per a un valldemossí no es pot ni imaginar. Per als comunicatius fills d'aquest poble la conversació és un art. Tothom, a mig dia, deixa la feina durant dues, tres o, fins i tot, quatre hores per dinar, prendre cafè i conversar amb els amics i la família. Un valldemossí em digué una vegada: "Mira aquest poble, sembla que ningú no treballa, i malgrat això, tots menjem bé".

Els meus amics de Valldemossa m'han acceptat com a fill adoptiu d'aquesta vila des que, per molts d'anys, he participat de la seva vida i he corregut amunt i avall com un al·lot més darrera el carro de la Beata cada estiu cantant en mallorquí els cants tradicionals.

Vivint aquí, apreciament la cuina, la cultura i l'estil de vida del país, ha assimilat el seu temperament i les seves tradicions. Una característica de la gent d'aquest poble és la seva estima per la tradició. La seva manera de viure els ha complagut

durant segles i no creuen que sigui necessari, ni tan sols convenient, fer res per tal de canviar-la. Per a ells la tradició no és una relíquia del passat, sinó quelcom de formatiu per al present. I jo em sent molt agraït als valldemossins per haver-me ensenyat que l'home ha d'apreciar el que té i mai no ha de destruir l'herència del passat sense donar-li importància.

Viure en aquesta illa ha contribuït de manera palesa en el desen-

**BANC DE
CREDIT BALEAR**

Es Credit

volupament de la meua manera de veure el món. Molts d'americans, conscientment o no, creuen que els Estats Units són el centre del món. Els valldemossins tenen una visió amb una perspectiva històrica molt més clara. Són conscients de la seva pròpia significació i del seu paper dins la Història, amb les seves limitacions i la seva grandesa. Mentre recorden amb orgull les seves arrels, també se senten una peça més del gran mosaic global. Per això, el concepte de Comunitat Europea és vist com un desenvolupament lògic en el camí del quefer humà.

Els estrangers sovint podem fer observacions sobre els altres països que per als propis naturals no són tan fàcils. La meua experiència m'ha permès de veure els Estats Units des d'una perspectiva mallorquina, espanyola i europea i encara que a vegades estic avergonyit de la hipocresia que s'endevina a la nostra política exterior i d'autocomplaença que mostren quan volem aplicar el nostre model de moral i de política a la resta del món, també és cert que he guanyat una gran estimació per l'eficàcia del nostre sistema polític. Particularment, m'agrada que els enfrontaments entre les diferents tendències polítiques siguin molt menys agressius que els que hi ha aquí.

Em sent feliç que Valldemossa sigui la meua segona llar i estic content per la meua immersió en la cultura mallorquina. He pres consciència d'esser un integrant més d'una gloriosa casta: l'*Homo Mediterraneanensis*. Crec sincerament que un actiu membre d'aquesta subespècie poc constituir un empelt molt interessant en el si d'una societat com la que constitueixen els joves universitaris nordamericans.

(*) Aquest treball és la traducció al català d'un text en anglès que ha de ser incorporat a una Aplicació a la Universitat, als Estats Units d'Amèrica del Nord.

Tampoc per l'altre món les coses van gaire bé

Fa uns dies, se'm va aparèixer un avantpassat meu, mort ja fa molts d'anys.

Era una bona persona, la qual cosa el va dur cap dret al Cel quan es va morir. En tot havia estat molt ponderat i, si en alguna cosa s'havia passat, era en els viatges. Li agradava molt moure's d'un lloc a un altre. Era el que es diu "un cul de mal seure" i, com sigui que això no és pecat, l'havien autoritzat per anar pel Purgatori i per l'Infern quan volgués.

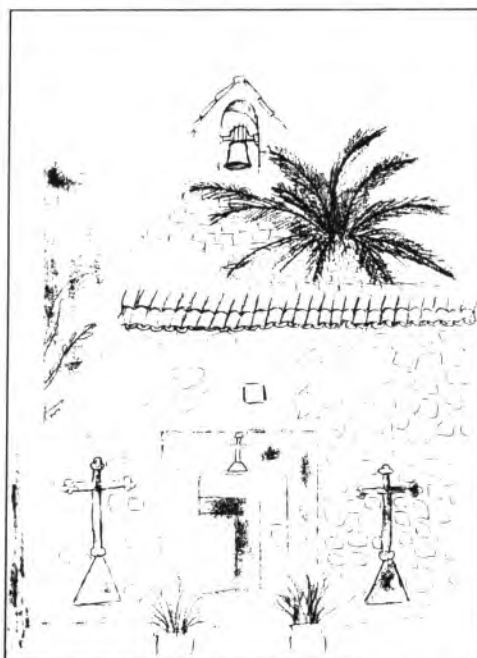
donà dues llesques de pa amb sobrassada, una fruita i un tasset de vi. Al vespre, el mateix, però en lloc de sobrassada hi havia formatge. I així, un dia i un altre dia, sense que el menú no variàs.

Un dia, en una de les meves passejades, passant per l'Infern vaig veure que dinaven de porcella rostida i llagosta a la marinera. Desconcertat, vaig explicar a Sant Pere el que havia vist i li vaig demanar perquè aquella gent menjava tan bé i a mi, que havia estat tan complidor i sacrificat a la Terra, em donava aquell menjar tan pobre. Aleshores Sant Pere, visiblement remolest, em va contestar -I què vols, que per a tu i jo encengui la cuina? Alehores li vaig preparar un cafè amb llet amb dues ensaïmades, que s'empassolà en un tres i no res."

Parlant de com anava per la terra, em va dir que per l'altre món també hi havia problemes.

"Veuràs, no fa gaire vaig anar a visitar el Dimoni Major, a qui vaig trobar molt desmillorat i força preocupat. -I què us passa? li vaig preguntar. Es va asseure damunt un munt de carbonissa i aixecà el cap dient: -Fa un mes em van dur un grup de sindicalistes i ara ja tenc sis forns aturats i vaga a les calderes".

Aquí, el meu parent es va acomiadar i es va anar esvaint fins a desaparèixer. Abans em va dir que tornaria. L'espero.

Dibuix d'Aina González premiat al Concurs Pancarlit 92

Pel que es veu, ara li han donat permís per visitar els parents. Quan va venir a ca nostra no frissava molt i tenia moltes ganes de contar-me coses, així que em vaig disposar a escoltar-lo.

"El primer dia d'haver arribat al Cel i a l'hora de dinar, Sant Pere em

Benigne Palos i Vadell

Juan March Cencillo

El passat mes de maig va morir a Madrid Juan March Cencillo. Tenia sols quaranta-set anys i havia dedicat la seva vida a la cultura. A Son Galceran, on passava llargues temporades, va organitzar els darrers anys unes tertúlies que esdevingueren multitudinàries: Conversaciones en Son Galceran, en les quals prengueren part diferents personalitats del món de la cultura.

Va escriure poemes i un llibre molt documentat dedicat a l'Arxiduc.

Fou enterrat al panteó familiar que té la família March al cementiri de Palma.

Antònia Serrano li ha dedicat aquesta dècima:

Cap al tard van les gavines
de Son Galceran al mar,
un collar volen pescar
de nacre i perles fines
per trenar una corona
amb cornets i pegellides
i copinyes colorides,
i mitjantçant una ona
de mesures gegantines
apropar-la a ta persona.

ASSOCIACIÓ DE PREMSA FORANA DE MALLORCA

Dues notícies volem destacar de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca.

La primera és la inauguració del nou casal de l'Associació al carrer de la Princesa núm. 22 de Sant Joan. Els actes tingueren lloc el dia 4 d'abril. El casal fou comprat encara no fa dos anys i ha estat completament remodelat conservant l'estil mallorquí. Consta de dues plantes i és espaiós. Entre les seves dependències compta amb una sala d'actes i una hemeroteca.

L'altre notícia és la renovació de la junta directiva que tingué lloc al nou casal tres dies després de la seva inauguració. Els resultats foren aquests:

President: Carles Costa
Vicepresident: Miquel Company
Secretari: Onofre Arbona
Tresorera: Maria Galmés
Vocal: Jaume Taberner
Vocal: Miquel Adrover
Vocal: Gabriel Gelabert

Enhorabona a tots i ànims i força per seguir endavant en la tasca empresa.

EXPO SEVILLA 92

Convidats per IFEBAL, dos membres de la junta directiva de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, en representació de totes les publicacions, viatjaren el passat dia 20 d'abril a Sevilla per tal d'assistir a l'acte d'inauguració del pavelló de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, construït a l'Exposició Universal, on estan representats cent-tres països, vint-i-tres organismes internacionals i disset comunitats autònomes. Les instal·lacions ocupen una extensió de 215 hectàrees a l'illa de la Cartuja de Sevilla.

Segur que tothom ja deu haver vist les belles fotografies del pavelló balear, el qual, per cert, crida molt l'atenció per la seva elegància i perspectiva. Hi destaquen les dues monumentals veles i el llaüt Alzina, instal·lats a la part de davant. Aquest pavelló, de 2000 metres quadrats, ha costat uns 1200 milions de pessetes. N'hi sobresurten d'altres nacions i organismes internacionals. La infraestructura, molt encertada i de qualitat, dona molt bona imatge i millor servei. Ens referim al monotren i als telecadidres.

Creim justificat l'esforç fet pel Govern i les empreses balears.

Alumnes d'Història de l'OCB

El primer de maig els alumnes d'Història de l'OCB amb llur professor Gaspar Valero visitaren Valldemossa. Miquel Ripoll, Josep Antoni Serrano i Antònia Serrano els reberen i explicaren diverses parts del recorregut. Convidats pels propietaris del monestir, varen admirar les diferents dependències i pogueren gaudir d'un concert al Palau del Rei Sanç.

Juan March amb la seva mare, Maritn Cencillo. Son Galceran, 1991. Fotografia d'Antònia Serrano

Fotografia: ASD

Títol: *La resistència antifranquista a Mallorca (1939-1948)*

Autor: David Ginard

Edició: Edicions Documenta Balear

Col·lecció: Menjavents.

Contràriament al que s'ha pensat, malgrat els efectes de la duríssima guerra civil, el moviment obrer no quedà totalment anorreat a Mallorca després del 1939.

La resistència antifranquista a Mallorca (1939-1948) dóna a conèixer per primera vegada l'existència en els anys quaranta

LLIBRES I REVISTES

Llibres

Títol: *Llengua i catecisme de Mallorca: entre la pastoral i la política.*

Autor: Josep Amengual i Batle.

Edita: Institut d'Estudis Balearics. Palma. 1991.

En aquesta obra, que ha rebut el Premi Josep Sanabre 1984, el pare Amengual tracta un tema sociolingüístic: quina és la llengua que s'usa a Mallorca en l'ensenyament de la doctrina catòlica, des del concili de Trent fins als nostres dies. Contempla tant la catequesi duta a terme per via oral com els catecismes escrits. Dóna un quadre i una relació dels catecismes editats a Mallorca.

Aquest és un treball molt interessant, ja que, prenent com a matèria prima l'ensenyament de la religió, tracta la situació de la llengua de Mallorca al llarg dels darreres segles.

Títol: *Les espècies protegides*

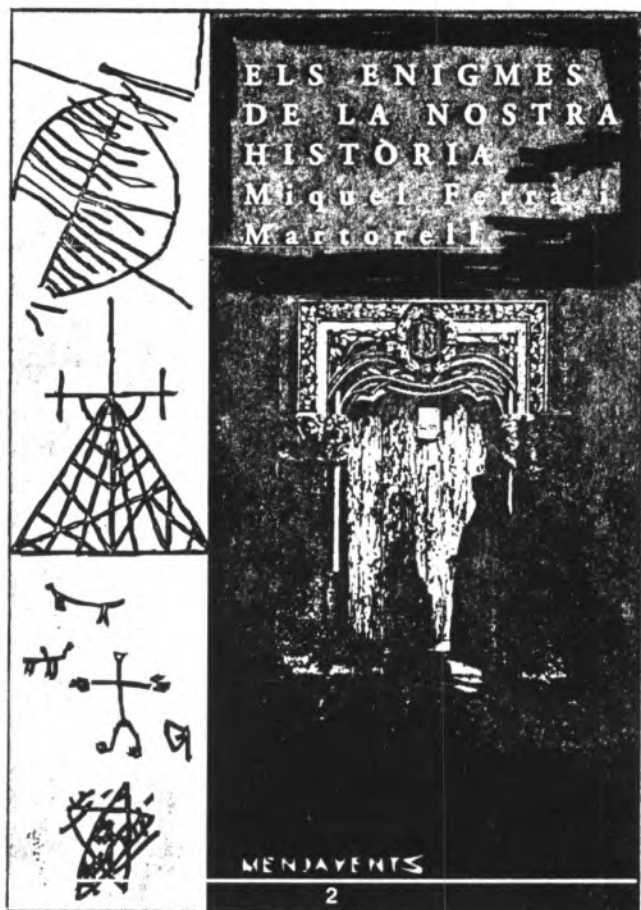
Autor: Josep Amengual

Edició: Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear, Direcció General d'Estructures Agràries i Medi Natural.

Molts dels endemismes de les Balears, cinquanta espècies vegetals i dues-centes-cinquanta espècies animals estan inclosos en aquest bell i acurat catàleg que ha presentat la Conselleria d'Agricultura i Pesca de la nostra Comunitat Autònoma, partint de la Llei 4/1989, de conservació dels espais naturals i de la fauna i flora silvestres.

El llibre és de caire didàctic i està molt ben editat. Noranta-una esplèndides fotografies, de Josep Amengual, de l'arxiu de SECONA i de dotze autors més, il·lustren el text clar i concís.

d'una important oposició organitzada al règim franquista, la qual disposà d'una notable presència tant a Palma com a la part forana, i que, entre altres activitats, distribuï abundant propaganda clandestina i estigué connectada amb els grups que actuaven a la resta de l'Estat. Una minuciosa investigació que ha combinat nombrosos testimonis orals amb documentació rigorosament inèdita procedent de fons privats, dels arxius de la presó provincial de Palma i dels partits polítics, com també bibliografia i premsa de l'època ens permet de conèixer l'existència en plena nit franquista d'una altra Mallorca, ben diferent de la que sovint se'ns ha volgut presentar.

Títol: *Els enigmes de la nostra història*

Autor: Miquel Ferrà i Martorell

Edició: Edicions Documenta Balear

Col·lecció: Menjavents.

Els enigmes de la nostra història recull textos que descriuen misteris,

nord-americanes i gregues a Menorca...

Aquest llibre, per tant, ens recrea amb atrevides suposicions i ens desvetlla la curiositat per conèixer la nostra història.

que fan preguntes agosarades, que formulen hipòtesis suscitées per les incògnites, les omissions i les contradiccions que hi ha dins les cròniques sobre persones o coses balears. Amb un llenguatge acolorit i amè, Miquel Ferrà ens porta de la prehistòria al segle XX amb parades en unes qüestions tan fascinadores com la interpretació de les taules megalítiques, els vestigis dels templers, del criptojudaisme de la francmaçoneria, l'origen mallorquí de Cristòfol Colom, la presència mallorquina a Amèrica, les petjades

Revistes

Títol: *Alaró. Noves i Parers*

Edita: Obra Cultural Balear a Alaró
Presidenta: Carme Bennàssar i Ferragut.

El 25 d'abril l'Obra Cultural Balear a Alaró ha tret al carrer el número 0 de la revista *Alaró. Noves i Parers*, la qual ha nascut com un intent de dotar Alaró d'una publicació a través de la qual es puguin percebre les línies del present, del passat i del futur que marquen, han marcat i marcaran la vida dels alaroners.

Revista: *Estudis Baleàrics*

Títol: *L'Arxiduc Lluís Salvador. Balears: CXXV aniversari (1867-1992)*

Edició: Conselleria de Cultura Educació i Esports

Coordinació: Sebastià Trias Mercant.

El número 41 d'*Estudis Baleàrics* està dedicat a l'Arxiduc. És un monogràfic interessantíssim que estudia tot un ventall de temes en torn a la seva figura: Lluís Salvador, l'home. L'arxiduc propietari. Lluís Salvador, el científic. Reedició. Miscel·lània.

Entre els que signen els diferents articles volem destacar els que d'una manera o l'altra tenen relació amb la revista *Miramar* o amb *Valldemossa*. El coordinador i autor de dos dels articles, Sebastià Trias Mercant; el propietari de la possessió *Miramar*, Jose Maria Sevilla; Nicolau Cañellas, membre del consell de redacció de la nostra revista i dos col·laboradors habituals, Sebastià Trias Prats i Carme Bosch.

JOSEFINA
boutique

Pascual Ribot, 6
Teléfono 28 20 17
PALMA DE MALLORCA

Con dirección
de alta costura Josefina

Mallorca i el món clàssic

El vint-i-quatre de març fou presentat a l'Estudi General Lul·lià el llibre *Mallorca i el món clàssic (I)*, coordinat per Carme Bosch i Pere Quetglas. El volum recull una sèrie de treballs signats per diferents historiadors mallorquins, entre els quals figuren Miquel Dolç, Jaume Garau, Francisco Díaz de Castro, Jaume Vidal Alcover, Baltasar Coll, Bernat Cifre i Carme Bosch.

L'OCB a Campos

Del dia 1 al dia 9 de maig, l'OCB a Campos ha organitzat la Primera Setmana de Cultura Popular. Diàriament han tingut lloc diferents actes (exposicions, balls, cants...) a diversos escenaris del poble. El dia 8 de maig tingué lloc la inauguració del nou local social de l'OCB a Campos i de la revista *Ressò*.

I Setmana del Llibre Infantil i Juvenil

Els jardins del Centre Cultural de la Misericòrdia foren l'escenari de la I Setmana del Llibre Infantil i Juvenil. La mostra organitzada per la Comissió de Cultura i Educació del Consell de Mallorca va constituir un gran èxit.

Josep Coll i Bardolet

La presentació del llibre d'Antoni M. Rigau i Rigau *La pinacoteca Coll Bardolet - Converses amb el pintor* i una exposició antològica de Josep Coll i Bardolet tingueren lloc simultàniament a la Fontana d'Or de la Caixa de Girona. Seviran per contar-ho millor una carta i una poesia de la priora del monestir de Sant Daniel de Girona (la qual ens ha donat permís per publicar-la) i un article publicat a la *Revista de Banyoles* al número 726 d'abril-maig 1992, la qual dedica diversos articles al pintor Coll i Bardolet que n'ocupen gairebé tres pàgines.

Un d'ells és el comentari de Jordi Dalmau, ponderat escriptor gironí, publicat abans al *Diari de Girona* (9-IV-92), el qual ens permetem reproduir:

"Converses d'art i de pau"

"A la Fontana d'Or ha estat presentat el llibre *La pinacoteca Coll i Bardolet - Converses amb el pintor*, del qual és autor Antoni M. Rigau. Tant la pinacoteca de Camdevàdol com el llibre són fruit del mecenatge de la Caixa de Girona. Ara s'ha culminat el coneixement total, engrescador, de l'home que pinta i sobretot de l'home que viu i transmet un estil de viure. Coll Bardolet, des del cim de la seva carrera, es mostra home d'escola, ric en aprenentages: a l'Escola de Dibuix, de Vic, a l'Escola Superior del Paisatge de la Generalitat, d'Olot, a l'Escola de Belles Arts, de Tours. Després de les escoles d'art, ell mateix ja obre finestres i esperit i posa a punt la creativitat, ben personal. És el pintor de la llum, i ara llegim que potser ho és com a contrapunt de les boires de Vic, on va treballar amb Sert a la

catedral, o de les de Bèlgica quan hi residí. Coll Bardolet, il·lustre humanista, no s'atura en la pintura. Cantaire de mena, amb historial a diversos orfeons, el verí de la música el porta al mecenatge dels festivals del Torrent de Pareis que durant vint anys són la millor ambaixada cultural de les Illes. El que guanyava en pintura es gastava en música. No en va posseïx la Medalla d'Or balear i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat.

L'obra pictòrica de Coll Bardolet respira pau. És la seva. "Vull saber d'on provenen les estelles per a la llar: que no tallin olivers!" revela a Antoni M. Rigau, "és que la soca de l'olivera és un drama, però el brancam és una bandera de pau". L'autor del llibre ens explica puntualment les descobertes a la casa del pintor, l'home culte en un reducte tan expressiu com cartoixa de Valldemossa, amb ressonàncies literàries que transpuen tan intensament, que fins i tot el gos del pintor es diu Adso; el nom del cèlebre novici d'*El nom de la rosa* d'Eco. A la lluminosa pau del lloc, es comprèn que Coll Bardolet de la sala d'estar en digui l'estança de viure. Ell encarna la vitalitat. Antoni M. Rigau ha escrit un llibre portador de pau. L'escriptor minuciós, en el seu viatge vital ha rellegit -i practicat- *L'illa de la calma*, de Rusiñol. L'horabaixa, la tarda, fet i fet, són un excel·lent preludi de la pau. Penso que el pintor i l'escriptor deuen haver passat, parlant, hores meravelloses".

Monestir de Sant Daniel. Girona
Senyor Josep Coll Bardolet

Benvolgut senyor,

Li agraiïm tant la seva visita i el seu l'obsequi, que tinc la gosadia

L'obra de Coll i Bardolet a la Fontana d'Or.

d'enviar-li un petit poema que va sortir-me de molt endins, contemplant els seus "Ametllers florits".

Li dic de tot cor que per nosaltres va ser com un raig d'alegria. Crec que és un do molt profund que Déu li ha fet.

Gràcies de tot i esperam que tindrem el goig de tornar-lo rebre. Cordialment,

AMETLLERS FLORITS

A J. Coll Bardolet

Corprenen els ametllers,
al fons, la muntanya blava.

Dansen les flors
i els núvols, encisadors,
color blanc i blaus i malva,
amb la tendresa del verd,
entren endins.

Amarada
de bellesa, he sentit
dins el recer
que hi brollava una balada.

M. Caterina Torra

Hem pogut saber que a l'hora dels àpats
les monges de Sant Daniel escolten la
lectura del llibre de Maria Dolors Oliu
Coll i Bardolet, l'home i la seva obra.

EL GABINET DE TERMINOLOGIA: UN ALTRE SERVEI AL VOSTRE ABAST

El Gabinet de Terminologia, col·laborador del Centre de Terminologia TERMCAT, s'ha creat gràcies al conveni de cooperació que es va signar el 29 de gener de 1991 entre la Conselleria de Cultura, Educació i Esports i la Universitat de les Illes Balears, amb la finalitat de coordinar i potenciar les iniciatives en el camp de la terminologia en l'àmbit de les illes Balears.

FUNCIONS

D'acord amb el conveni de creació, el Gabinet de Terminologia durà a terme, directament o en coordinació amb el TERMCAT, les activitats següents:

- atendre les consultes terminològiques
- planificar i coordinar la recerca terminològica
- vehicular la supervisió i la normalització dels termes catalans
- mantenir la comunicació informàtica amb el banc de dades terminològiques del TERMCAT
- difondre la terminologia
- difondre els criteris metodològics per elaborar diccionaris i vocabularis
- atendre les necessitats de formació dels especialistes en terminologia.

Les activitats del Gabinet de Terminologia es duen a terme amb les aportacions materials, econòmiques i de personal de les dues institucions que l'han creat.

SERVEIS

Servei de consultes puntuals

El Gabinet de Terminologia ofereix un servei de consultes a fi de

cobrir les demandes terminològiques puntuals dels usuaris. S'adreça fonamentalment a tots els professionals que treballen en qüestions lingüístiques (correctors, traductors, assessors lingüístics, etc.) i, en general, a qualsevol persona que es trobi amb problemes terminològics que afectin un terme o un grup restringit de termes pertanyents a qualsevol àrea d'especialitat.

L'usuari es pot adreçar al servei de consultes utilitzant mitjans orals - telèfon o presència directa en el centre - o bé escrits - correu o telefax -. Per norma general, s'admeten, com a màxim, deu consultes per cada trucada. Si l'usuari té una llista més llarga de termes per consultar, es recomana que ho faci per escrit seguint els criteris següents:

1. Sempre és preferible de presentar els termes en forma de llista i ordenats alfabèticament.
2. Convé facilitar tanta informació addicional com sigui possible: contextos, equivalències en altres llengües, definicions, etc. També són molt valuoses les propostes de l'usuari per a la normalització dels termes consultats.
3. En cas que el document que calgui revisar no sigui una llista, sinó un text, convé subratllar els termes dubtosos o bé marcar-los amb un retolador fluorescent. Això redueix considerablement el temps de revisió.

La col·laboració de l'usuari és molt important per poder resoldre satisfactòriament les consultes.

Un aspecte que cal tenir en compte és que en el servei de consultes no es fan correccions de tipus gramatical ni traduccions de textos.

Secció de terminologia sectorial

El Gabinet de Terminologia, en coordinació amb el TERMCAT, duu a terme el seguiment de treballs terminològics. Les propostes d'aquests treballs poden provenir del mateix Gabinet o d'altres institucions i empreses, tant públiques com privades.

A més a més, aquesta secció ofereix:

- assessorament sobre la metodologia per elaborar diccionaris i vocabularis especialitzats
- informació sobre recerques terminològiques en curs d'elaboració
- assessorament sobre criteris lingüístics que han de complir els termes es català
- organització de programes de formació en terminologia.

Servei de documentació

El Gabinet de Terminologia proporciona informació bibliogràfica d'interès terminològic sobre qualsevol àrea d'especialitat. Per a aquest fi, el Gabinet disposa d'un fons documental informatitzat.

Per accedir als serveis del Gabinet de Terminologia, cal adreçar-se a :

Gabinet de Terminologia
Edifici Sa Riera
C/ de Miquel dels Sants Oliver, 2
07071 Palma
tel.: (971) 17 30 62 i 17 30 15
(contestador automàtic fora d'horari)
Telefax: (971) 75 87 98

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS DEL GOVERN BALEAR

Exposició balear a Washington

Rutes Balears, Confluències Culturals en la Mediterrània és el títol de l'exposició que la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear ha organitzat conjuntament amb l'Ambaixada espanyola als Estats Units del 6 de maig al 26 de juny al Centre de Comunicacions del Fons Monetari Internacional de Washington.

L'exposició reuneix seixanta-sis obres d'altres tants artistes nascuts i/o residents a les Illes i unes seixanta peces històriques que il·lustren per elles mateixes la història cultural de les Balears.

D'entre els pintors elegits volem destacar Toni Guasp, col·laborador de la revista Miramar.

La mostra fou inaugurada amb un discurs en la nostra llengua pronunciat per la consellera Maria Antònia Munar.

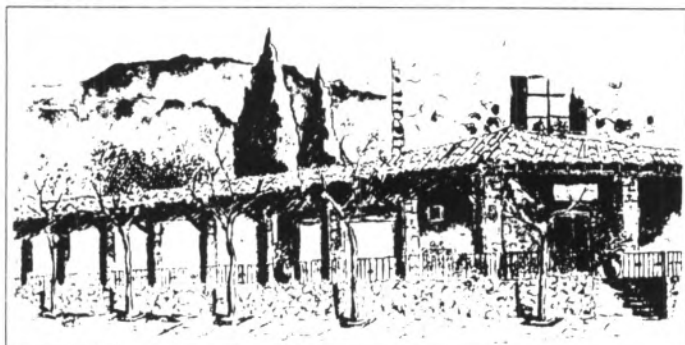
La consellera, acompanyada d'una parella de la tercera edat vestits com els antics batles d'Escorca.

IV MITING D'ATLETISME RAFAEL COLL

El 13 de maig tingué lloc la IV edició del Miting Rafael Coll al Poliesportiu Prínceps d'Espanya. Per primera vegada, i dins el programa de coordinació i col·laboració institucional, el míting es realitzà amb la col·laboració del Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma.

La Tercera Edat a Lluc

Més de 3.000 membres de les associacions de la tercera edat de Mallorca es reuniren el dia 30 de maig per fer una ofrena floral a la Mare de Déu de Lluc. Maria Antònia Munar fou convidada pel prior de Lluc, com a presidenta de la Comissió Interdepartamental de la Dona, per presentar un número especial de la revista del santuari dedicat a la dona.

CAFETERIA ROMANÍ

TELÈFON 61 61 73
VALLDEMOSSA - MALLORCA

LA VEU DELS NOSTRES POETES I GLOSADORS

Ens complauen molt els premis que ha obtingut aquest any Pere Bru Serrano i Darder, membre del nostre equip de redacció, per les seves poesies i gloses. Aquest any ha guanyat:

- El premi a la millor poesia en llengua catalana Rosa de Primavera-Xisca Aguiló 1992, organitzat per Oci i Cultura del Govern Balear.

- I Accèssit al Tema Verge de Consolació 1992, a la Festa des Pa i es Peix de Sant Joan.

- Premi Rosa d'Or de la Pau de Castellitx 1992 al XIV Concurs de Poesia Popular (Glosats).

- Primer Accèssit al XIV Concurs de Poesia Popular (Glosats) Rosa d'Or de la Pau de Castellitx 1992.

Us anirem oferint les obres premiades i començarem pel Premi Rosa d'Or de la Pau de Castellitx 1992.

LLUNARI

Lema: Dotze pàgines

Primera

Mentre cantam ses lloances
al Sant de ses Beneïdes,
alimares enllestides
fan gustoses ses matances.
Cremen velles esperances
ja marcides pes rovell.
Es camp mostra es seu cabell,
sortirà bona s'anyada;
sa terra ja fou regada
amb sa suor des parell.

Segona

Dissimulam amb colors
sa nostra tristesa nua,
i s'avalot de sa Rua
disfressa nostres temors.
Facem amb tots es dolors

un pilot d'escombraries!
Aquest món de malalties
desitja sa veu més tendra;
portam, en es cap, sa cendra,
poc després des Darrers Dies.

Tercera

Es vent portarà sa festa
-tota plena de riquesa-
de qui servà sa infantesa
de Jesús amb mà xalesta.
Sa serra, feinera i presta,
fou s'ormeig des seu quefer.
Mai no brollà mot d'acer
de sa dolçor des seus llavis,
sinó bons consells, ben savis,
exhalava el Sant Fuster.

Quarta

Augmentarà sa saó
tot s'estalvi des pagès;
es núvol haurà comprès
que, de goig, n'és portador.
Ha vençut el Redemptor!
Sa Jaia ja no camina!
Des d'ara, sa disciplina:
tota casta de panades
i unes bones arrossades
fetes amb brou de gallina!

Cinquena

S'abella dóna sa mel
treta de flor generosa;
en xuclar bresca gustosa
nostres ulls cerquen el cel.
Trenquem, idò, tot es gel,
fruit de nostra bogeria.
Si, d'amor, sa melangia
esvaïx un xorc renec,
companyes de nostre prec
seran ses flors a Maria.

Fotografia de Pilar Polo

Sisena

Amb molt d'esment sa figuera,
ja mostra sa figa flor;
es pagès troba un tresor
que surt des batecs de s'era.
Ses llàgrimes de Sant Pere
han adobat es conreu.
Començarem, amb bon peu,
a fruit de sa baldor
des camp i des seu amor;
tot això no té cap preu!

Setena

Sitges plenes de bon gra,
que no coneixen usura,
allunyen tota paüra
sobre terra de secà.
Sant Jaume -gèlts- voldrà
que tornin es Cossiers.
Ells, de cames, ben lleugers,
li dibuixen "es Quadrat";
els gaudí Sant Honorat;
quin goig, veure'ls pes carrers!

Vuitena

Al Cel, Déu, se n'emportà
qui Déu portà com penyora;
dins terra, tan gran Senyora,
com s'hauria de quedar?
Guiau-nos amb vostra mà
per aconseguir la Glòria.
Si, del món, sa breu història
no amaga vostre somris
i fruïm del Paradís,
nostra mort serà victòria.

Novena

Fa resplendir sa tardor
i regalar fantasia;
si trepitjam s'alegria
és perquè surti millor.
Amb llum que neix de fosc,
plens de goig, omplim sa bóta.
Si qualche bòtil s'esgota,
mai no el deixem refredar;
compartit amb so germà,
dolça enyorança rebrota.

Desena

Gírgoles, en calius,
plat de reis, dins llar humil;
d'una finor tan gentil,
en romandrem tots captius.
Ulls espolsats i ben vius,
passegem es caragols.
Es fadrins formen estols
-més s'estrenyen es dogals-;
bé festegen es fanals
després des suc i es bunyols.

Onzena

Quan ses passades ventures
han deixat s'esclavitud;
coneixen sa quietud
que neix de ses sepultures.
De mabre són ses figures,
mes no en són ses recordances.
Treballaren esperances
-fonaments de nostres vides-
perquè de penes patides,
han florit noves gaubances.

Dotzena

Per l'Amor de Déu naixéreu,
sens màcula concebuda;
quan la Joia fou rebuda,
sant habitacle li féreu.
Filla de David, ja n'éreu,
en temps d'Eva, desitjada.
De confit, vostre tonada
bressola nostra Promesa;
s'alè de s'estable besa
qui fa fugir sa gelada.

Pere Bru Serrano i Darder

EL MOLÍ DE LA BEATA

Una muntanyeta.
Arbres com si fossin àngels,
ses branques i ses ales.
El vaivé de la brisa que les mou:
és l'esperit; sí, l'esperit
d'aquell natural temple.

Des d'allà se sent una pregària,
una molt antiga oració,
un rés que és i fou,
que els anys i el temps no ha esborrat,
que és una repetició incessant,
en tot lapse, en tot moment;
i és que, és per a tu, per a mi, per a
vosaltres.
Això se sent en el cor allà, damunt
aquesta muntanyeta,
on, per onsevilla miris, veus un cel,
respites un hàlit verge,
t'oblides del monòton i passatger,
no sents altre desig que restar allà un
temps etern;
i és que aqueixa estància no
transcorre,
et convida a una permanència infinita,
no et sents el que ets,
allà ets un membre del que en aquest
lloc reina,
i això, sense adonar-te'n;
estàs envoltat amb un encantament
que et fa sentir amor,
que et separa del que vols separar-te;
et trobes en ton propi desig
inexpressat;
sents desig de fe,
d'estar prop d'aquella infantesa que
era,
veus aquella llum que veies quan tot
era innocència,
sents un contacte d'una mà, d'una
abraçada, quasi d'una besada;
i per donar forma a aquest èxtasi
recordes ta mare.
És completament una altra cosa el
que en aquests moments vius:
és vida il·luminada, vida que és llum,
que et fa veure o et mostra l'únic per
comprendre,
i així has sabut desprendre't
inconscientment de tenebres.
Has pujat a la muntanyeta a la recerca
d'assossec,
allà el veus, l'assaboreixes, el res-
pires;
un mantell de pau et cobreix amb la
calor de la santedat;
sents aquella protecció de quan per
nosaltres una ànima santa pregava,

notes una seguretat desconeguda,
sents el parlar d'un càntic de veus
celestials,
t'has oblidat de tu mateix per ser
reconegut,
no te n'has adonat, i tos llavis es
mouen en oració,
i és que et trobes damunt un trosset
d'oasi diví,
la teva ment repeteix un nom, un
nom que tu saps,
el teu cor parla amb tu mateix,
et declara la identitat d'aquest ésser
paradisíac,
àdhuc sents que et mira i quasi veus
que et somriu,
llavors és quan res no t'empresona o
t'oprimeix,
i et mou la impecable llibertat
d'exclamar:
Santa mallorquina,
que mon ànima anima,
prega per nosaltres,
sempre un poquet més
nostra santa Catalina Tomàs.

Antoni Balaguer Vaquer

VIUS RECORDS

- A Caterina Moragues, amant de sa
llengua nadiva-

Són les crestes pirinenques
-marc immens, majestuós-
amb les terres espollenques
i el poblet al seu redós.

Són les vinyes en rengleres
que ha encorbat el pas del vent,
centenàries oliveres
retorcent-se en un lament.

Són les cendres dels passats
que reposen al fossar
d'aquells sers que hem estimat
i el record ens fa plorar.

El cloquer sense campana
com un ull orfe de nina

i la folla tramuntana
que esbandeix mentre camina

el blau pur de nostre cel;
és la mà franca i estesa
de l'amic sempre fidel
que ens recorda la infantesa.

Visions que al pit s'aferren,
vius records que no es desfan
són les forces de la terra
que ens atreuen com a imant;
com un crit matern molt tendre
que ens reclama vora seu
del que mai hom pot desprendre's
fins donar l'últim adéu.

Assumpta Pagès

Premis de poesia Reina Amàlia 1992

El dia 27 de maig tingueren lloc
les XXI lectures-votacions del
certamen de poesia Reina Amàlia
1992 que promou i organitza Esteban
Pisón.

Els poetes guanyadors d'aquest
any són: en català, Joan Cardona
Juan, amb el poema "Moments del
passat"; i en castellà, Martín San-
tandreu Barquero, amb el poema "Los
últimos versos". El poema Gestació,
d'Antònia Serrano, que us oferim, ha
merescut una menció a aquest premi.

GESTACIÓ

L'estim, sí, l'estim.
Des de sempre, des d'abans,
des del present, des del demà
infinit;
i m'esgarrija estimar-lo.

Acaron les seves galtes,

consol sos planys
i bressol ses il·lusions.

Compt els estels dels seus ulls:
Són dos, són cent llampecs,
són molts, molts més.

Adesiara, en la quietud,
en l'angoixa, en el desig...
veig un somriure melós de moixet,
després del silenci de
l'entremaliadura.

Ja batega! Es mou,
belluga dins les entranyes
i canta i jo cant
i m'alegra i m'entristeix...

Ara fa sol; adesiara plou;
el cel és clar; no, tot són núvols;
la lluna creix; és de nit;
els rossinyols canten
i ensems desperta l'alba.

Antònia Serrano i Darder

CAMP DE MAIG

Aquarel·la

El sembrat vestit d'espigues,
roselles i xucladors,
balla dances de colors
amb totes les flors amigues.

Pels raigs de sol embellides,
grocs els pètals, groc el cor,
voregen el camí d'or
les randes de margarides.

Sobre el camp en verdes ones
un esbart de papallones
dibuixa un ramell subtil.

i vers la teulada humil
en el blanc d'una caseta
corre una ombra violeta...

Margalida Matas i Llinàs

ASSOCIACIÓ D'AMICS DE LA GLOSA

El dia 10 d'abril tingué lloc l'Assemblea General de l'Associació d'Amics de la Glosa. Tot seguit hi va haver

un sopar al qual assistiren, a més dels socis, diverses personalitats. Cal destacar Maria Antònia Munar, Consellera de Cultura del Govern Balear; Toni Mir, president de l'Obra Cultural Balear; Miquel Fullana; Maties Oliver; Josep Planas Montanyà, president de la Casa Catalana; Antònia Rabassa;...

Acabat el sopar, Pere Serra fou nomenat Glosador d'Honor; li lliurà la placa Antònia Sitjar, presidenta de l'Associació. Tot seguit Maria del Carme Crespo, vicepresidenta de l'Associació, lliurà a Pere Gil una placa amb el nomenament de President d'Honor.

Els dos Peres romperen el foc amb les seves gloses. La de Pere Serra és la primera de la seva vida. Per pair el sopar hi hagué uns estols de glosadors i glosadores que ens deleitaren amb els seus glosats.

Jo em sent molt honrat amb sa vostra distinció però això m'ha obligat

dins sa meva poca vivor a fer-vos aquest glosat.

Som des poble d'En Cerol i des seu amic Tambó i d'un altre glosador que essent president d'honor de gloses n'és capiscol.

Comprendreu que essent de s'Ultima Hora glosador tant si és veritat com no he de dir que és el millor, com que de veres ho és li dedic aquesta cançó.

I com podeu clar entendre em referesc a Pere Gil, que s'Ultima Hora té en pendre per ser es millor entre mil.

Pere Serra

Maria Antònia Munar, benvolguda consellera i batlesa costitxera, una cosa té ben clar i d'això en fa senyera. Nostra llengua és sa primera i la vol normalitzar. Enc que li facin travetes persisteix amb sa curolla i si no afluixa o amolla a la fi ho aconseguirà.

Pere Gil

Pere Gilet, amic meu, inseparable companyó ets com un germà bessó

i que no et sapi greu si en surt qualcuna de porca perquè per compensació t'he fet es millor glosador que es passeja per Mallorca.

Vicent Terrassa

Búger i els seus glosadors

La delegació de l'Obra Cultural Balear a Búger va organitzar l'1 de maig al Teatre Parroquial un homenatge pòstum a Joana Serra i López, madò Joana *Cartera*, i a Miquel Perelló i Villalonga, en Miquel *Canta*. Va contribuir a aquest acte l'Associació d'Amics de la Glosa amb la presència de socis i glosadors.

El fill d'en Miquel *Canta* va recitar unes gloses fetes en vida del seu progenitor; Antònia Rebassa va dir gloses i cantà cançons, totes composades per ella mateixa, i Pere Gil va dedicar a Miquel i Joana tot un glosat.

Tot seguit hi hagué un combat entre Joan Planisi de Can Picafort i Llorenç *Quic* de Caimari.

Es llegiren adhesions glosades dels germans Pere Bru i Antònia Serrano, que per motius familiars no hi pogueren assistir.

Miquel Pericàs i Bueno va lliurar els pergamins als fills dels glosadors honorats en aquest acte, el qual fou presentat per Tomeu Torrents i Torres.

Fotografia: ASD

L'Orfeó Manresà va actuar al Palau del Rei Sanç

La sala de música del Palau del Rei Sanç, cedida per a aquesta ocasió per gentilesa dels seus propietaris, la família Bauçà de Mirabò, fou ell lloc on poguérem gaudir del concert que ens va oferir l'Orfeó Manresà.

L'Associació del Personal de la Caixa, amb el suport de la Caixa i de les Joventuts Musicals de Sòller i de les gestions d'Isabel Alcover i Josep Coll i Bardolet feren possible que els valldemossins gaudíssim de l'excel·lent música de l'Orfeó Manresà, el qual va fer una esplèndida actuació coral amb acompanyament de piano de la pianista Pilar Martos sota la direcció de Joaquim Piqué.

Acabada l'actuació, al domicili de Josep Coll i Bardolet tingué lloc un senzill acte d'intercanvi d'obsequis entre l'amfitrió i l'Orfeó Manresà, lliurament que féu Josep Maria Orriols, el qual va explicar que feia trenta-tres anys que el mateix Orfeó havia visitat aquella llar i que en aquella ocasió oferiren a Coll i Bardolet el "Cant dels ocells". Per això, ara volien repetir el mateix.

Va ser un moment molt emotiu per als privilegiats que tinguérem la sort d'esser-hi.

El batlle de Manresa va enviar una carta i una medalla de la ciutat per a Isabel Alcover i per al batlle de Valldemossa.

L'Ajuntament va obsequiar l'Orfeó Manresà amb un exquisit bufet a S'Olivera.

CONCERTS DE PIANO A L'HOTEL RESTAURANT VISTAMAR

El dia 18 de març a les 21 h, a l'hotel restaurant Vistamar i organitzat per la direcció i els propietaris, tingué lloc el primer d'una sèrie de concerts. El pianista alemany Wolfgang Leibnitz va interpretar obres de

Chopin i Schumann. Wolfgang Leibnitz ha actuat en diverses ocasions per al Foment del Turisme.

Susan Bradbury, pianista d'Estats Units, va fer el segon concert el dia 1 de maig a les 21 h. Susan Bradbury, que resideix a Deià, va interpretar obres de Chopin, Ravel, Bethowen i Debussy.

A.S.D.

A.S.D.

**XII FESTIVAL INTERNACIONAL
DE PIANO
FRÉDÉRIC CHOPIN / 1992
CARTOIXA DE VALLDEMOSSA
(MALLORCA)**

PROGRAMACIÓ

Diumenge, 2 d'agost, 22 h.
JEAN MARC LUISADA. Piano
Programa:
Obres de Mozart, Chopin i Granados.

Dissabte, 8 d'agost, 20 h.
FRÉDÉRIC AMAT
Inauguració de la mostra d'obra
pictòrica.

Diumenge, 16 d'agost, 22 h.
MIKHAIL PLETNEV. Piano
Programa:
Recital Chopin.

Diumenge, 23 d'agost, 22 h.
MICHEL DALBERTO. Piano
Programa:
Obres de Chopin, Schubert, Faure i
Debussy.

Diumenge, 30 d'agost, 22 h.
SHURA CHERKASSKY. Piano
Programa:
Obres de Lully, Schumann, Chopin i
Liszt.

INFORMACIÓ I RESERVES,
a partir del 20 de juliol.

TELEFAX: 612351
TEL: 612351 (De 10 h a 13 h).

Crònica Esportiva

Un cop més ha arribat el final de la temporada futbolística i és el moment idoni per fer un resum dels resultats obtinguts.

En futbol de la categoria segona regional, el Valldemossa At. ha quedat classificat a la sisena posició dels deu equips de la seva categoria. L'estadística en acabar la temporada és la següent:

Partits jugats: 32 (el Puigpunyent es va retirar a la meitat de competició), guanyats: 15, empatats: 6, perduts: 11; gols a favor: 44, gols en contra: 41; punts: 36, +4. Ha estat el màxim goleador de l'equip Juan Morey Juan, *Juanito*, amb vuit gols. A continuació donam els resultats dels partits de la temporada 1991-92.

8-IX-1991
Montaura 2 - Valldemossa At. 1.
Gol: Tomeu Pizà.

15-IX-1991
Valldemossa At. 1 - Cas Concos 0.
Gol: Juanito.

22-IX-1991
Valldemossa At. 3 - Puigpunyent 0.
Gols: Tòfol (2), Juanito.

26-IX-1991 (Amistós)
Valldemossa At. 2 - Ca na Paulina 0.
Gols: Salvador Cano, Jaume Ferrer.

29-IX-1991
Ferriolense 4 - Valldemossa At. 0.

6-X-1991
Valldemossa At. 1 - Porreres 0.
Gols: Jaimon.

13-X-1991
CD Victòria 0 - Valldemossa At. 0.

20-X-1991
Valldemossa At. 3 - Llubí 1.
Gols: Paco, Tòfol, Tomeu.

27-X-1991
Bunyola 3 - Valldemossa At. 0.

3-XI-1991
Valldemossa At. 5 - S'Horta 0.
Gols: Juanito (2), Jaimon (2), Tòfol.

10-XI-1991
Algaida 0 - Valldemossa At. 1.
Gol: Tòfol.

24-XI-1991
Valldemossa At. 2 - Llucmajor 1.
Gols: Paco, Salvador Cano.

1-XII-1991
P.N. Tesa 3 - Valldemossa At. 2.
Gols: Juanito, Jaume Ferrer.

8-XII-1991
Valldemossa At. 2 - S'Arracó 1.
Gols: Miquel Busquets, Paco.

15-XII-1991
Vilafranca 0 - Valldemossa At. 2.
Gols: Jaume Ferrer, Pep Romaguera.

22-XII-1991
Valldemossa At. 1 - La Salle 2.
Gol: Paco.

5-I-1992
Santa Maria 0 - Valldemossa At. 2.
Gols: Juanito (2).

12-I-1992
Valldemossa At. 1 - Barracar 3. Gol:
Jaimon.

19-I-1992
Valldemossa At. 1 - Montaura 2.
Gol: Ito.

26-I-1992

Cas Concos 1 - Valldemossa At. 2.
Gols: Jaume Ferrer, Toni Canals.

2-II-1992

Puigpunyent 1 - Valldemossa At. 9.
Gols: Vicenç Colom, *Kevin* (2), Ito (2), Pep Romaguera (2), Jaimon, Tomeu, Tano.

16-II-1992

Valldemossa At. 2 - Ferriolense 0.
Gols: Juanito, Cheli.

23-II-1992

Porreres 1 - Valldemossa At. 1.
Gol: Jaimon.

1-III-1992

Valldemossa At. 1 - CD Victòria 0.
Gol: Tomeu Pizà.

8-III-1992

Llubí 0 - Valldemossa At. 0.

15-III-1992

Valldemossa At. 1 - J. Bunyola 0
Gol: Vicenç Colom, *Kevin*.

22-III-1992

S'Horta 3 - Valldemossa At. 1.
Gol: Salvador Cano.

29-III-1992

Valldemossa At. 1 - Algaida 1.
Gol: Tomàs.

4-IV-1992

Llucmajor 0 - Valldemossa At. 0.

12-IV-1992

Valldemossa At. 2 - P.N. Tesa 2.
Gols: Guillem Cerdà, Vicenç Colom "Kevin".

26-IV-1992

S'Arracó 0 - Valldemossa At. 2.
Gols: Tomeu, Gili.

3-V-1992

Valldemossa At. 0 - Vilafranca 3.

10-V-1992

La Salle 3 - Valldemossa At. 1.
Gol: Ito.

17-V-1992

Valldemossa At. 4 - Santa Maria 0.
Gols: Paco, Guillem Cerdà, Jaimon, Salvador Cano.

24-V-1992

Barracar 5 - Valldemossa At. 1
Gol: Paco.

Pròximament es disputarà al Poliesportiu Municipal el VIII torneig de futbol Beata 92, organitzat i patrocinat per l'Ajuntament de Valldemossa. En aquesta ocasió els equips locals que hi participaran seran:

Santos Inocentes, Sex Punkies, Valldemossa Dragons, Cubatas Bois 69, Birras i Valldemossa At.

El torneig comença el dia 20 de juny de 1992 i està previst fer la final el 26 de juliol de 1992 dins els actes de les festes de la Beata.

En el proper número donarem a conèixer tota la informació del torneig de bàsquet i ping-pong organitzat per l'AJV, les Olimpíades Escolars que es varen fer a Valldemossa, la participació en la competició de futbol sala escolar i els resultats i comentaris del VIII Torneig de Futbol Beata 92, a més del que pugui succeir en aquestes dates.

Tomeu Torres

EXCURSIÓ AMB BICICLETA TOT-TERRENY

VALLDEMOSSA-
BANYALBUFAR-
VALLDEMOSSA

El passat dia 19 d'abril va tenir lloc una excursió amb bicicleta de muntanya per un recorregut molt dur, però preciós.

A les dotze del mig dia un grup d'onze valldemossins amants de l'esport i la natura, ens concentràrem davant el bar S'Olivera per emprendre la ruta.

Aquests són els noms dels participants:

Sebastià Juan
Llorenç Lladó, *Sito*
Gori Morey
Tomeu Pizà
Miquel Vila, *Mickey*
Miquel Boscana, *Montero*
Juan Calafat, *Chemi*
Tomeu Rigo
Javier Mulet
Josep Lladó

Després d'ajustar i repassar les bicicletes enfilàrem el camí cap a Son Ferrandell. Vàrem entrar a la urbanització George Sand i després de gairebé un quilòmetre començarem la baixada cap a Sa Cova.

Feia sol i les vistes eren meravelloses... bé, això d'ullada, perquè el camí -per anomenar-lo de qualque manera- i el gran desnivell gairebé no et deixaven mirar el paisatge. Si a tot això afegim els petits enfrontaments esportius que hi hagué, i que molts baixaven jugant-se la vida, comprendreu que ja n'hi havia ben prou amb aguantar l'equilibri. Devers la meitat de la baixada hi va haver un petit accident. En Javier Mulet va pegar un bon esclat, afortunadament va poder continuar l'excursió.

Fotografia: Sebastià Juan

Després d'arribar a Sa Cova - amb una forta olor de soleta gastada- vàrem prendre cap a Can Sales rodant per un camí de carro paral·lel a la mar, el qual, després del que havíem passat ens va parèixer una autopista.

A les 14 h arribàrem al Port des Canonge; allà dinàrem i descansàrem un poc.

Reprenguérem el camí a les 15 h amb la bicicleta a l'esquena, ja que vàrem travessar el torrent de Son Coll a peu. Llavors començà un camí de carro en molt mal estat i bastant empinat; tot això per dins Son Coll, després entràrem, també amb pendent, dins Son Bunyola, que per cert té una meravellosa casa. Uns dos quilòmetres més amunt, l'espectacle "cicloturístic" era impressionant: una llarga filera d'onze valldemossins en bicicleta creuàvem el frondós bosc a una velocitat bastant considerable per un petit camí de cabra, envoltats de rebolls, pins, carritx... i sempre, a la nostra dreta, l'esplèndid paratge dels penyassegats i la mar.

Arribàrem a Banyalbufar a les 16,30 h. Fèrem una petita aturada i començàrem el retorn cap a Valldemossa. I, vaja quina tornada! Setze quilòmetres d'estupenda carretera

amb un acusat i persistent desnivell que, per a més d'un... bé, concretament per al que firma, es convertiren en un infern, ja que bastants de quilòmetres els vaig recórrer a peu davant la irònica mirada del món motoritzat.

Malgrat que vaig arribar al coll den Claret fora de control, el grup m'estava esperant i em varen comentar que uns dels primers que arribaren a Son Ferrandell fou el jove-veterà Miquel Vila.

Després de fer una nova i super necessària parada enfilàrem el camí en direcció a Valldemossa.

Havia estat un llarg passeig en una nova -per a nosaltres- i apassionant modalitat, amb un participant nafrat i qualche rampa, cansament general i -en el meu cas- bastants de dies després encara mal per tot el cos.

Emperò les cinc hores de sofriment desapareixien de cop recordant cada tros del camí recorregut pel meravellós paisatge de la Serra de Tramuntana.

Text: Pep Lladó Vila

TENNIS

Les passades festes de Pasqua es va disputar el Primer Torneig de Tennis per Equips. Aquest torneig estava format per sis equips amb un total de quaranta-vuit jugadors, cada equip estava compost per seniors, juvenils, infantils i una dama. Va ser el guanyador d'aquest torneig l'equip número 6.

(vegeu requadre adjunt a la carpeta)

I TORNEIG EQUIPS PASQUA 92

Equip campió

- A 1 Juan Ripoll
2 Juan J. Ripoll
- B 1 Manolo Ripoll
2 Juan Lladó
- C 1 Vicente Morey
2 Sito Lladó
3 Jaume Mayol
- D 1 June Bibiloni

TROFEU BEATA 92

El torneig de la Beata està patrocinat per l'excel·lentíssim Ajuntament i organitzat per l'ATV. S'hi podran inscriure tots els tennistes residents a Valldemossa siguin o no socis de l'ATV.

CURSETS DE TENNIS PER A INFANTS

Per als tres mesos d'estiu, del 15 de juny al 15 de setembre, s'han organitzat uns cursos de tennis els dilluns i els dimecres de 10 h a 12 h per als infants socis de l'ATV compresos entre els 8 i els 13 anys, amb una aportació de 1500 pessetes per als tres mesos. La diferència fins 12000 pessetes la subvenciona el club. Els dimecres de 9 h a 10 h es faran les classes per a infants de 5 a 7 anys. Aquest darrer curs serà gratuït.

Lluís Oliver Barceló

EXCURSIONISME

Son Mas

El grup excursionista de l'OCB va fer una petita però entranyable volta pel Pla del Rei i pel seus voltants.

Partírem, com és costum, del Romaní, i pel camí de Son Moragues anàrem a sortir a les alzines den Bardí. Creuàrem la carretera i per Sa Cadena arribàrem al llogaret conegut amb el nom de Son Mas d'Es Pla del Rei: tres possessions que estan juntes i que pertanyen al mateix propietari, Son Mas, Can Bardí i Can Baduia formen el seu principal nucli. A l'esquerra de l'entrada principal de Son Mas es pot veure la torre de defensa que consta de planta baixa i tres pisos. Els més agosarats s'enfilaren per l'escala de caragol i pogueren gaudir d'un esplèndid panorama. Els propietaris de Son Mas, que descendeixen de la família Mas, que rebé del Rei de Mallorca aquesta possessió en el Repartiment, ens van acollir molt amablement i ens van mostrar les cases.

Com a dada curiosa volem dir que a Son Mas hi ha una pintura esplèndida de Santa Cecília -documentada al primer inventari que es va fer a Son Mas- que cada any, el dia de Santa Cecília, era portada a la parròquia i exposada al culte.

Seguírem, després, cap a les Tanques des Frares fent una parada per visitar el santuari prehistòric del Pla del Rei.

Partírem pel camí de Sa Fideuera fins arribar a la casa que li dona nom. Passàrem també per Sa Sínia des Rafal i més tard poguérem gaudir de la meravellosa vista sobre Sa Marina que es pot divisar des del mirador de Ses Tanques des Frares. Dinàrem baix d'uns pins i després de fer una estona de tertúlia tornàrem a la vila.

A.S.D.

LA NOSTRA CUINA

RECEPTES

Crema de carabassó

Ingredients:

- Un carabassó gros.
- Una ceba grossa.
- Dues patates grosses.
- Un tassó de nata.
- Sal.

Preparació:

Posau al foc dins una olla amb aigua el carabassó a bocins, sense pelar, les cebes i les patates pelades i a bocins. Després de bullir vint-i-cinc minuts, passau-ho per la batidora o pel passapurés, afegiu-hi la nata i ja està a punt de servir.

Albergínies al forn

Ingredients:

- Albergínies.
- Farina.
- Oli.
- Ceba.
- Ametlles crues picades.
- Llet.
- Sal.

Preparació:

Tallau les albergínies per llarg fent quatre o cinc tallades de cada una, posau-hi sal i deixau-les degotar. Enfarinolau les tallades i fregiu-les amb abundant oli i posau-les dins una rostidora formant sostres. Amb un poc d'oli, sofregiu la ceba capolada fins que sigui rossa, afegiu-hi les ametlles i posau-ho damunt les albergínies; tapau-ho tot amb llet i enfornau-ho fins que sigui cuit.

ENTRETENIMENTS

Com els nostres
padrins entretenien
els seus néts

Avui us parlarem dels padrins i dels néts d'una illa germana: Menorca, i compararem alguns jocs i cançonetes menorquines amb els nostres jocs i cançonetes.

Els jocs de Menorca que em vist no són tots com els d'aquí, però alguns d'ells sí que ho són. El que passa és que alguns dels que coincideixen amb els que es juguen o es jugaven a Valldemossa no es realitzaven de la mateixa manera, malgrat que les cançonetes siguin quasi bé idèntiques o amb alguna variant.

L'estudi no és exhaustiu, sinó una petita mostra feta per tal d'oferir-vos comparacions, curiositats o variants.

Maneta morta

Agafau el braç del petit i feu-li moure la maneta. En dir: suquí! feu que sa toqui per sa careta:

Maneta morta
de pa i vi,
m'ha dit ton pare
que et peguis just suquí! Valld.

Mà morta
de tot se conhorta
de pa i vi,
besa assuquí. Men.

Mà morta, mà morta
pega a la torta,
pega l'endret,
a aquest fillet. Men.

Jocs de dits

Es contenen els dits començant pel dit gros, en arribar al dit petit, l'estrenyen i el mouen.

Això és son pare,
això és sa mare,
aquest demana pa,
aquest diu que no n'hi ha
i aquest és es porcellí
que fa: Nyi-nyi, nyi! Valld.

Aquest és son pare,
aquest és sa mare,
aquest demana pa
aquest diu que no n'hi ha,
i aquest és sa rateta
que tot s'ho menjarà. Men.

Dibuix de Tonina Ferrer premiat al
Concurs Pancaritat 92

A somereta

Els genolls feien de somereta i
els infants cavalcaven i les padrines
o padrins cantaven:

Erri somereta
anirem a Son Vivot
i veurem na Joaneta
que engronsa es seu al.lot. Valld.

Arri, arri, somereta,
anirem a Son Bigot,
trobarem na Joaneta,
que fa coca amb arrop. Men.

Arri, arri somereta,
anirem a Sant Llorenç,
trobarem na Joaneta,
que encorralla tots es bens. Men.

i d'es porc valencià;
merda per tu
i per qui t'escoltarà. Men.

Açò vol dir que era un saig,
un saig d'Es Castell,
que duia un capell
que lluïa, lluïa
i no era d'or.
anem en es cas,
que ara ve lo bo. Men.

Rapa moixeta

Començaven acaritant l'infant i
acabaven fent-li pessigolles per la
panxeta:

Rapa, rapa moixeta
sa moixeta vendrà
i tota la se menjarà:
en aquesta panxeta! Valld.

Amb les ungles rapen un poc les
galtes de l'infant al temps que canten:

Rapa, rapa moixet.
De què has dinadet?
De pa i peixet.
Sa rateta ha vingut
i tot s'ho ha menjadet...
per aquest foradet!

El foradet és la boca del petit que
l'ha d'obrir per passar el menjar.
Men.

Serra mamerra

Assegut damunt els genolls,
agafau l'infant per les mans i el
gronxau cantant:

Serra, serra, serrador
serrarem aquest tió.
per amunt i per avall,
potadetes de cavall
o ninetes de paper.
Totes totes les me menjaré!
Valld.

Serra-mamerra,
un olla de terra,
un olla d'aram,
patapim! patapam! Valld.

Els al·lots amb els peus junts,
asseguts, fan un rotlle. Emmig s'hi
posa el rei, amb un garrot a la mà.
Ell, els va comptant, al mateix temps
que els apunta als peus. Si no van
vius a amagar-los, els pega i diu:
"Pata-pam" o "Ja la té!".

Serra, serra,
serrador,
serrarem aquest tió.
Per amunt i per avall,
a sa costa d'es cavall
trobarem una nineta de paper.
Ja l'agafa.
Ja la té! Men.

Serra mimerra,
olla de terra,
olla d'aram,
pata-pim,
pata-pam. Men.

Abreviatures:
Valldemossa: Valld.
Menorca: Men.

Bibliografia: *Quaderns de Floklora*.
Núm. 26. Jocs populars (III). Ed.
Col·lectiu Folkloric Ciutadella.

Per no contar rondalles

Això era un rei
que pelava faves
i li queien ses baves
dins un ribell. Valld.

Això era un rei
que tenia tes filles
una nomia tap, una tip
i s'altra pessic! Valld.

Et contaré una rondalla
de fil i cotó
de palla
i barret de senyor. Men.

Jo sé una rondalla
d'es pet i sa gaia,

CAMPS DE GOLF A MALLORCA

Abril de 1992

Fa pocs anys va entrar en vigor un llei a les Balears, segons la qual es poden construir una certa quantitat de camps de golf a Mallorca, Menorca i Eivissa. Cada camp de golf pot edificar, si vol, un hotel de fins a 450 places.

Molts de mallorquins estigueren d'acord amb aquesta llei que tenia com a objectiu fomentar el turisme de qualitat a les tres illes. Mentrestant, són molts més els mallorquins que ja no hi estan d'acord.

Tot seguit voldria explicar perquè jo mateix, humil i esporàdic jugador de golf, no estic d'acord amb la situació actual.

Els principals arguments del Govern Balear i dels que donen suport al projecte són els següents:

- Creant una gran oferta en camps de golf es pot atreure el mercat creixent de jugadors de golf.

- Els jugadors de golf són clients que volen allotjar-se en un hotel de luxe o de quatre estrelles, dels quals n'hi ha pocs a les Illes. Per aquest motiu, els hotels de golf hauran de tenir, al manco, de quatre a cinc estrelles.

- Amb això es millora la qualitat d'oferta turística, es creen llocs de treball i, a més, es valoren, de forma ecològica, algunes zones rurals actualment improductives.

En la meua opinió, la instal·lació d'un camp de golf, sota certes condicions, pot representar una alternativa sensata i rendible per a aquelles àrees rurals on el conreu tradicional ha estat abandonat perquè no donava resultats satisfactoris en les condicions socio-econòmiques actuals.

Però les regions de Mallorca que poden ser reconvertides d'aquesta forma són poques, en funció del clima i de les condicions hidrogeològiques de les diferents zones en qüestió.

En primer lloc: Un camp de golf

requereix ingents quantitats d'aigua -de 1000 a 2000 tones per dia de rec-, és a dir, d'un a dos milions de litres d'aigua- en el seu punt màxim: tanta aigua com la que necessita una ciutat de 10.000 habitants per dia.

Per altra part, els camps de golf estan prevists en zones de conreu de secà, garrigues, etc., és a dir, on es casseja l'aigua de superfície i amb un aqüífer en general pobre i/o profund.

El rec amb aigües residuals, previst per la llei, hauria de ser factible solament en el cas que n'hi hagi en quantitat suficient i a poca distància, és a dir, solament a prop de nuclis de població de, com a mínim, 10.000 habitants.

Encara avui en dia el rec amb aigües residuals presenta altres problemes, pel fet que no totes les depuradores treballen amb l'eficàcia necessària per poder garantir la manca absoluta de males olors o una certa contaminació del sòl i/o de l'aqüífer corresponent.

Però, en la meua opinió, el problema més greu és la construcció d'un hotel de quatre-cents cinquanta places i/o d'una o més urbanitzacions als voltants, que segons diuen, són necessàries per tal de rendabilitzar les enormes inversions del camp de golf.

Aquí jo deman: Perquè un camp de golf a Mallorca no pot auto-finançar-se com ho fan a Alemanya i a altres llocs on les despeses d'instal·lació i funcionament es financen a través dels passants o "Greefees"? També a Mallorca, com demostraré més endavant, un camp de golf pot ser, per si mateix, un bon negoci.

Deixau-me, mentres, explicar-vos perquè consider la construcció d'un hotel de quatre-cents cinquanta places en un camp de golf a l'interior de l'Illa una insensatesa turística.

Un camp de golf té una capacitat diària de recepció de jugadors

limitada per aquesta causa: Generalment juguen a golf de dues a, com a màxim, quatre persones juntes. Aquest petits grups, anomenats *flight*, juguen una volta de divuit clots que dura unes quatre hores.

Es juga normalment des del matí fins a la posta del sol, però com que s'han de comptar quatre hores de joc, les sortides es concentren entre les 8 i les 14 h des de la tardor fins a la primavera i fins a les 16 h a l'estiu. A l'estiu, però, quasi ningú no comença entre les 12 i les 15 h. És a dir, generalment s'efectuen sortides durant sis o set hores diàries. Entre cada sortida s'ha de mantenir un temps de seguretat de set a vuit minuts.

Segons el que hem dit, podem calcular el nombre aproximat màxim de jugadors en un camp de golf per dia, d'aquesta manera:

$6 \text{ h} = 360 \text{ min} : 7 = 52 \text{ sortides}$
 $3 \text{ jugadors} = 156 \text{ jugadors/dia}$

Es a dir: Un hotel de quatre-cents cinquanta places amb una ocupació del 80%, que és la que cal perquè l'hotel sigui rendible, allotja diàriament tres-cents seixanta clients, però d'aquests, sols cent seixanta podran jugar golf al seu camp, mentre que els altres dos-cents hostes són frustrats, enganyats, estafats diàriament.

Als arguments que van en el sentit que sols una part dels clients de l'hotel voldran jugar a golf cada dia els manca qualsevol base realista en aqueix cas: Una persona que s'allotja en un hotel de golf car, a l'interior de l'illa, és un jugador de golf, i un jugador de golf vol absolutament jugar a golf tots i cadascun dels dies, i, amb tota seguretat, tant l'esposa com els fills d'un jugador de golf juguen igualment a golf.

Per consegüent, la instal·lació d'un hotel de golf de capacitat tan gran no pot satisfer el client i no pot fer altra cosa que fracassar. Això ho

han comprès també alguns promotors de camps de golf que estan intentant de signar convenis amb els ajuntaments amb el fi de canviar places, rebaixant les de l'hotel a canvi de l'augment de places de xalets i/o adossats en urbanitzacions dels voltants.

Independentment de la il·legalitat d'aquests convenis-canvis, el problema de la capacitat limitada d'un camp de golf no resta solucionat tampoc així, ja que la majoria de compradors de xalets dels voltants ho han fet amb la idea (i probablement la promesa) de poder jugar a golf al «seu» camp quan vulguin. Si el camp de golf i la urbanització tenen èxit, automàticament ve la «catàstrofe» de les aglomeracions en les sortides i conseqüents discussions, disgusts, etc.

Durant un llarg vol de Singapur a Europa, fa un any i mig, vaig exposar ja el concepte següent al senyor Jaume Cladera, conseller de Turisme:

1. Si s'han de construir o es volen contruir camps de golf amb el fi de millorar la qualitat de l'oferta turística de Mallorca, sols haurien d'instal·lar-se en zones amb grans reserves d'aigua potable, perquè l'aigua mai no pugui mancar a les poblacions circumdants. El rec amb aigües residuals s'hauria de permetre únicament amb l'aplicació de rigorosos controls i anàlisis i als llocs on la tecnologia de depuració ofereixi serioses garanties que ni el sòl ni els aqüífers puguin ser contaminats.

2. Si s'han de construir o es volen contruir camps de golf, que no s'hi permetin construccions de cap tipus, a part de les necessàries per a la gestió intrínseca, inclòs un club-restaurant. Cap urbanització, cap hotel, ni de cinc estrelles.

En contraposició, el meu concepte fomenta la renovació i la restauració d'hotels adients a les platges i costes, millorant la infraestructura, fins i tot mitjançant la reconversió de dos o tres dels quatre hotels existents, en parcs i jardins, en benefici dels un o dos hotels que quedassin, que podrien reconvertir-se, a la vegada, en els hotels de quatre i cinc estrelles que tothom vol.

3. Si s'han de construir o es volen

construir camps de golf, aquests hauran d'estar en condicions d'auto-finançar-se. Analògicament del que succeix a Alemanya, Austria i quasi tot el món: que les despeses d'instal·lació i funcionament dels camps de golf són cobertes per les quotes dels socis; els camps de golf a Mallorca s'han de finançar amb quotes de socis i amb les entrades de *Greenfees* dels turistes que n'utilitzen les instal·lacions.

Permeteu-me que us presenti algunes xifres al respecte:

Per una part, els costos d'un camp de golf: Les despeses anuals d'un camp de golf de divuit clots, incloses totes les despeses de personal per tenir cura del camp, administració, professors, *caddies*, amortització del terreny, de la maquinària i les edificacions, reparacions i noves inversions es calculen en uns setanta a noranta milions de pessetes.

Per altra banda, intentem calcular les entrades possibles: El *Greefee*, és a dir, la quota que es cobra als passants actualment a Mallorca puja a 5.900 per persona/dia. Per poder cobrir les despeses anteriorment exposades de setanta a noranta milions per any, un club de golf sense socis locals necessitaria:

$70/90.000.000 : 5.900 = 11.800 - 15.300$ *Greenfees* l'any.

Tenit en compte que hem calculat que en un camp de golf hi poden jugar fins a cent seixanta persones cada dia, resulta que aquest necessita funcionar al màxim sols durant de setanta-quatre a noranta-sis dies; és a dir, que en dos mesos i mig o tres i busques l'any d'ocupació al 100 % ja es cobreixen les despeses. Però fins i tot funcionant al màxim sols dos mesos a l'any, es cobreixen igualment les despeses si es tenen durant els altres deu mesos sols entre vuit i vint jugadors que paguin per dia.

Cada jugador adicional que paga produeix un benefici net.

Finalment: Si pensam que un camp de golf pot tenir entrades d'un màxim de cent seixanta jugadors per dia a base de 5.900 pessetes, podem calcular entrades a caixa de 944.000 pessetes diàries. Funcionant al màxim sols durant cent cinquanta dies (cinc

mesos) entren més de 140 milions, durant set mesos quasi 200 milions i durant nou mesos quasi 350 milions de pessetes.

A aqueixes entrades hem d'afegir les més humils i, això no obstant, rellevants, en concepte de lloguer de carros elèctrics, golf-shop, restaurant, bar, etc.

Els comptes presenten en qualsevol cas un saldo creditor, sempre que el camp de golf hagi estat concebut i instal·lat seriosament i professionalment. Sens dubte, l'oferta no ha de sobrepassar la demanda, ni tampoc no hem de creure que la demanda acceptarà pagar durant molt de temps els *Greenfees* abusius de fins a 9.000 pessetes que actualment s'exigeixen als camps de golf d'Andalusia.

Els comptes, però, poden presentar-se de forma diferent, en el cas que la inversió per a la compra dels terrenys necessaris per a un camp de golf (incloses les despeses d'urbanitzacions ruïnoses), sigui de l'ordre de mil milions de pessetes, com a Valldemossa recentment. En aquest cas -i volent amortitzar aquesta inversió a curt termini, com és habitual en les inversions a Mallorca- sols aquesta partida i els interessos graven el pressupost en molts de milions addicionals que no tenen res a veure amb la instal·lació i el funcionament d'un camp de golf en si.

En aquest cas, un camp de golf no pot ser un negoci: llavors no és més que una excusa per tapar una especulació, ara ja de caràcter gegantí, que destrueix impunement el paisatge i posa seriosament en perill gran part dels recursos naturals del terme.

I amb això no hi estic d'acord.

Hamburg-Valldemossa,
abril de 1992.

Josep Antoni Serrano

Aquest article i un altre de titulat «La protecció de la Natura i el paisatge a Mallorca», originàriament en alemany, es publicaran a la revista que l'Acadèmia Catòlica Thomas Morus de Bensberg té en premsa, amb els textos de les ponències i els resultats dels estudis i les converses del simposi Mallorca: Illa per a Milions de Turistes, organitzat per aquesta acadèmia a l'octubre de 1991 a Bensberg i al març de 1992 a Palma.

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon 61 25 84
VALLDEMOSSA

Cafeteria Bar LA CARTUJA

Pça. Ramon Llull, 1
Tel. 61 22 40
VALLDEMOSSA

Bar Restaurante

CA'N COSTA

Teléfono 61 22 63

07170 Valldemossa - Mallorca

«REBAIXES D'ESTIU»

NACRE
Moda

C/ DE LA ROSA, 25
VALLDEMOSSA

LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES AL POLÍGON DE SON CASTELLÓ

Gremi de Fusters, 11
Tel. 29 34 00 (8 línies)
Télex: 69120
Fax: 75 81 31

Sucursals a: Eivissa, Costa del Sol, Cala d'Or, Cala Ratjada.